

ZORG & ZEGGENSCHAP

Nr. 63 | voorjaar
2023
Een uitgave van

loc
Waardevolle
zorg

Burgerinitiatieven zorg en welzijn

“We kunnen toch zelf bepalen wat nodig is”

**Nieuw
Kwaliteitskader
Zorg voor kwetsbare
ouderen**

Cliëntenraden: “Stel welzijn, kwaliteit
van leven en zingeving centraal”

**Ggz-cliënten en
behandelaars
spannen rechtszaak
tegen NZa aan**

“Privacy cliënten en
beroepsgeheim ernstig in gevaar”

Waardevolle zorg ook online!

Het LOC-kenniscentrum,
-nieuws & -netwerk:

op www.loc.nl

De toekomst van de
gezondheidszorg
is Waardevolle zorg

loc
Waardevolle
zorg

Nr. 63 - voorjaar 2023

In dit nummer

10

Zuid-Limburgse
ouderenzorgorganisaties sluiten
langdurig zorgconvenant

LOC en cliëntenraden kijken mee hoe nieuwe vormen van zorg uitpakken.

34

Jeugdzorg uit de knel

Wat als... we het fundamenteel anders doen?

41

Radicale vernieuwers Het
Dagelijks Bestaan en de
Reigershoeve ontmoeten
elkaar

“Het gaat erom dat je mensen een waardevol leven biedt.”

En verder

- 05** Nieuws
- 08** Kwaliteitskader
ouderenzorg
- 13** De Binding
- 14** Rechtszaak privacy
ggz
- 18** RVGGZ
- 20** Waardevol leven
- 22** Ira Helsloot over
veiligheid
- 26** In beeld
- 28** Austerlitz Zorgt
- 32** Zorg Zeeland
- 38** Rutger de Graaf
verbindt mens met
natuur
- 44** LOC-Bouwpool
- 46** Cliënt en raad
- 48** Vraagbaak
- 51** Colofon
- 52** Agenda

loc
Waardevolle
zorg

Tekst: **Marthijn Laterveer**

Zeggenschap

Nederland is uniek als het om medezeggenschap gaat. We kennen daarvan een lange traditie in de zorg. En hebben als één van de weinige landen een wet die inspraak in de zorg regelt. Al tientallen jaren zetten duizenden mensen zich dag in dag uit vrijwillig in als cliëntenraadslid. Op heel veel plekken hebben cliëntenraden daadwerkelijk invloed. Gelukkig zijn er veel bestuurders die de meerwaarde van een sterke medezeggenschap inzien en belang hechten aan sterke cliëntenraden. Zij zien cliëntenraden als partner om steeds het cliëntperspectief goed in de gaten te houden.

Tegelijkertijd rijzen er steeds meer vragen of de invloed van cliënten en naasten niet verder moet gaan. Zo zijn er bestuurders die zich afvragen of het wel zo logisch is dat zij alleen besturen. Zou het niet logischer zijn om dat meer samen met de cliëntenraad en de personeelsvertegenwoordiging te doen? Zodat er geen sprake is van medezeggenschap, maar van gezamenlijke zeggenschap. Binnen de beweging Radicale vernieuwing is daar een gesprek over. Daar komt ook de rol van de raad van toezicht bij. Hoe ziet toezicht er uit als er meer invloed bij (vertegenwoordigers van) cliënten en personeel ligt?

En er zijn overal in het land burgerinitiatieven, waarbij mensen lokaal kijken wat ze samen kunnen doen. Waar zij ook bepalen wat ze van bijvoorbeeld overheden, zorginkopers en zorgorganisaties nodig hebben. Het aantal burgerinitiatieven is de laatste jaren snel toegenomen.

LOC zal in 2023 allerlei initiatieven ontplooiën om de medezeggenschap en de zeggenschap van mensen te vergroten. Door mensen bij elkaar te brengen en door mensen te enthousiasmeren. De aangesloten cliëntenraden en de vernieuwingsbewegingen bieden daar een mooi platform voor. In dit voorjaarsnummer van Zorg & Zeggenschap besteden we weer veel aandacht aan allerlei initiatieven om de (mede) zeggenschap te vergroten.

“Steeds meer bestuurders hechten aan een sterke cliëntenraad”

Daarnaast valt er veel te lezen over de activiteiten van cliëntenraden en de bewegingen Radicale vernieuwing. En over hoe de verschillende vernieuwingsbewegingen in 2023 willen werken aan zorg waar mensen en hun behoeften werkelijk centraal staan. De Vraagbaak gaat in op wat je als cliëntenraad doet als je het ergens niet helemaal mee eens bent, maar er ook niet tegen bent. We brengen ook een interview over de verbinding tussen zorg en natuur. Er is veel in beweging. Kijk voor de meest actuele informatie ook op www.loc.nl of lees onze digitale nieuwsbrieven.

Veel leesplezier!

Marthijn Laterveer

Coördinator LOC Waardevolle zorg

Clëntenraden Zeeland en vernieuwers leren van elkaar

Vrijwilligers van het LOC-regioteam Zeeland organiseerden een middag met betrokkenen bij de landelijke beweging Radicale vernieuwing zorg en cliëntenraden. Het werd een bijeenkomst volop leren over wat ervoor nodig is om zorg écht vanuit mensen te organiseren. Lees hier een terugblik:

www.loc.nl/raden-en-vernieuwers

Harde conclusies onderzoek wetten verplichte zorg

De Wet zorg en dwang en Wet verplichte ggz zijn geëvalueerd. Minister Helder wil de beoogde verbeteringen ophalen en toetsen bij de mensen die dagelijks met de uitvoering bezig zijn. En bij (vertegenwoordigers van) patiënten en cliënten. LOC is nauw betrokken.

www.loc.nl/hardeconclusies

Vertrouwen in de ggz onder druk: steun ook!

Vertrouwen in degene die je helpt (zoals een psycholoog of psychiater) is heel belangrijk voor mensen met psychische problemen. Dat kan niet zonder privacy. Maar de overheid verzamelt steeds meer intieme gegevens. Systemen zijn daarbij belangrijker geworden dan mensen en wat zij belangrijk vinden. Dat moet stoppen, vinden cliënten, psychologen, psychiaters en landelijke organisaties. Mede op initiatief van LOC kondigden zij een rechtszaak aan tegen de Nederlandse Zorgautoriteit. De actiegroep heeft de naam 'Vertrouwen in de ggz'. Zorgaanbieders en hulpverleners moeten namelijk heel vertrouwelijke gegevens over cliënten aanleveren bij de Nederlandse Zorgautoriteit. De privacy van cliënten en het beroepsgeheim van zorgverleners komen in gevaar. Er is al veel steun, maar we zijn er nog niet! Steun ook: www.vertrouwenindeggz.nl Zie ook het artikel op pagina 14.

Jaarrekening? LOC-Expertpool Zorg & Geld

In het voorjaar legt de zorgorganisatie vaak de jaarrekening voor aan de cliëntenraad. Voor veel raden is het lezen van zo'n jaarrekening geen dagelijkse kost. Daarom is het mogelijk om als cliëntenraad gebruik te maken van de expertise van de leden van de Expertpool Zorg & Geld. Leden van de expertpool helpen graag om de jaarrekening begrijpelijk te maken, de cijfers te interpreteren en goede vragen aan bestuurders te stellen. Je kunt contact opnemen via vraagbaak@loc.nl of 030- 22843200.

Een samenleving die draait om Waardevol leven

Hoe creëren we die? Dat was de vraag tijdens de slotdag van de laatste Week van de Radicale vernieuwing. Hoe mensen binnen de Radicale vernieuwingsbewegingen hieraan werken, wat werkt en waar uitdagingen liggen? Kijk de opnames terug via: www.loc.nl/waardevol-leven

Cliëntenraden ontmoeten elkaar in de regio

Al vele jaren faciliteert LOC regionale bijeenkomsten voor cliëntenraden. Leden van cliëntenraden geven vaak aan dat zij behoefte hebben aan het delen van ervaringen met andere cliëntenraden. Ze willen met elkaar praten over wat hen bezighoudt in het raadswerk en ook eigen vragen kunnen voorleggen. Of juist samen verdieping vinden in een inhoudelijk thema.

Voor komende periode zijn er weer regiobijeenkomsten gepland in verschillende provincies. Meer weten? Ook meedenken over bijeenkomsten in jouw regio? Lees meer op:

www.loc.nl/cr-regio

Inkoop langdurige zorg vanaf 2024

Zorgkantoren werken aan een nieuw meerjarig inkoopbeleid om zorgaanbieders voor langere periode duidelijkheid te geven én voor betere regionale zorginkoop. Het nieuwe inkoopbeleid gaat in op 1 januari 2024 en vervangt dan het huidige landelijke inkoopkader.

Eind januari presenteerde Zorgverzekeraars Nederland de hoofdlijnen aan de betrokken partijen. Vanuit LOC hebben we inbreng gegeven en vragen gesteld die onder andere vanuit cliëntenraden en deelnemers van de vernieuwingsbewegingen bij ons binnenkwamen. In april krijgt dit een vervolg. Op ons online platform kun je lezen waar het precies om gaat. Heb je daar aanvullingen op, vragen, ideeën of zorgen? LOC nodigt cliëntenraden graag uit om hun ervaringen te delen. Zodat we deze mee kunnen nemen in de gesprekken met Zorgverzekeraars Nederland. Meer informatie: www.loc.nl/inkoop2024

Week van de Radicale vernieuwing in één video

De Week van de Radicale vernieuwing gemist eind 2022? Naast de video kun je per dag een verslag teruglezen. Over waar Radicale vernieuwing (ondersteund door LOC) zoal toe leidt. In de verpleeghuiszorg en thuis, in de langdurige ggz, jeugdzorg en het zorgonderwijs. www.weekvanderadicalevernieuwing.nl/samenvatting

In Memoriam:

Edo Paardekooper Overman

Met enorme betrokkenheid, scherpzinnigheid en kracht zette Edo Paardekooper Overman vanuit zijn ervaringen de toon. Daarmee is hij voor zoveel mensen in Nederland van onschatbare betekenis geweest. Hij liet concreet zien dat iemand die dakloos is nog steeds een mens is die behoeften heeft. Die van betekenis is en wil zijn. Daarmee laat hij een indrukwekkende erfenis achter. Op 10 december, de dag van de mensenrechten, overleed hij op 74-jarige leeftijd. “Iedereen doet ertoe” is te lezen op zijn rouwkaart. Voor LOC stond hij mede aan de basis en hield hij ons scherp op de visie Waardevolle zorg: “Doe je wat je zegt en wat betekent dit in de praktijk”?

Een interview met Edo dat we eerder publiceerden hebben we als eerbetoon opnieuw geplaatst op: www.loc.nl/edo

Reageren op Zorg & Zeggenschap

Wil je reageren op een artikel in Zorg & Zeggenschap, een gesprek starten of zelf een blog schrijven? Dat kan. Meld je aan op het LOC-platform en reageer direct op www.clientenraad.nl/praat-mee of een van onze vernieuwingsplatforms.

LOC nieuwsbrieven

Via onze nieuwsbrieven blijf je op de hoogte van LOC-activiteiten en belangrijke ontwikkelingen in zorg, wonen en welzijn. Schrijf je in op www.loc.nl/nieuwsbrief

Vertrouwenspersonen: AKJ is nu ‘Jeugdstem’

De nieuwe naam van AKJ (vertrouwenspersonen voor de jeugdhulp) is per 1 maart: Jeugdstem. Kinderen, jongeren en ouders/verzorgers die te maken krijgen met jeugdhulp kunnen hulp krijgen via Jeugdstem. Meer over vertrouwenspersonen en de rol van de cliëntenraad:

www.loc.nl/jeugdstem

Nieuw kwaliteitskader 'Zorg voor kwetsbare ouderen'

Behoeftte aan breed kader vanuit leven van mensen

Tekst: **Mariëlle Cuijpers**

De afgelopen maanden werkte LOC Waardevolle zorg mee aan een opvolger van het Kwaliteitskader Verpleeghuiszorg. Met een brede vertegenwoordiging van partijen voerde LOC intensieve gesprekken en bracht signalen, wensen en ideeën in van cliëntenraden en deelnemers aan de vernieuwingsbewegingen. Steeds vanuit het oogpunt van wat mensen nodig hebben.

Wat is de gewenste kwaliteit van bestaan, wat kunnen mensen hierin zelf en samen doen, en hoe kan zorg hier op een passende wijze op aansluiten? Dat is het uitgangspunt van het nieuwe kwaliteitskader waar partijen betrokken bij (de zorg voor) ouderen samen aan werken. Dit nieuwe kader moet duidelijk maken waar iemand die zorg nodig heeft op kan rekenen. Het biedt mensen om wie het gaat en betrokkenen bij de zorg een handvat om de verwachtingen die zij hiervan hebben te bespreken, en om te blijven leren en ontwikkelen.

“Welzijn, kwaliteit van leven en zingeving staan centraal in het leven van mensen”

Andere manier samenleven

De komende twintig jaar komen er verhoudingsgewijs veel oudere mensen, met verschillende achtergronden en vragen, bij in onze samenleving. Dit vraagt iets anders van de manier waarop we samenleven en hoe we voor en met elkaar zorgen. Door de veroudering van de samenleving neemt de vraag naar complexe en intensieve zorg toe. Het is nodig en wenselijk om de beschikbare mensen, mogelijkheden en middelen op een andere manier in te zetten. Waarbij ieders kracht wordt gezien en benut, en rekening wordt gehouden met wat iemand niet (meer) kan.

Regering wil vernieuwd kwaliteitskader

De huidige regering sprak daarom af dat er een vernieuwd kwaliteitskader moest komen voor de verpleeghuiszorg en het liefst voor de héle ouderenzorg. Minister Helder van VWS vroeg het Zorginstituut om dit nieuwe kwaliteitskader te ontwikkelen samen met

Betrokken partijen

Een brede vertegenwoordiging van partijen, betrokken bij (de zorg voor) ouderen, werkt mee aan de totstandkoming van het nieuwe kader: BPSW, Sociaal Werk Nederland, KBO-PCOB, ANBO, NOOM, MantelzorgNL, LOC Waardevolle zorg, Patiëntenfederatie Nederland, NIP, Raad van Ouderen, V&VN, Verenso, ActiZ, Zorgthuis.nl, Zorgverzekeraars Nederland, Nederlandse Zorgautoriteit, CIZ, Academische werkplaatsen, ZonMw, Vilans, het ministerie van VWS, Zorginstituut Nederland, Inspectie Gezondheid en Jeugd, gemeenten, woningcorporaties en huisartsen. Zij zorgen voor een breed perspectief en aansluiting bij de praktijk. Het Zorginstituut benoemde Lea Bouwmeester voor dit traject tot onafhankelijk voorzitter.

Cliëntenraden willen een kwaliteitskader dat inspiratie en richting geeft aan hoe mensen en organisaties lokaal met elkaar kunnen samenwerken aan zorg.

partijen die betrokken zijn bij de zorg voor ouderen. Het kwaliteitskader moet aansluiten bij de doelstellingen van het VWS-programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor ouderen (WOZO).

Meer algemeen naar kwaliteit kijken

De betrokken partijen zien dat veranderingen in de samenleving om vernieuwing en aanpassing van het kwaliteitskader vragen. Voor de zorg voor ouderen zijn verschillende kwaliteitskaders beschikbaar zoals het Kwaliteitskader Wijkverpleging, het Kwaliteitskader Dementie en het Kwaliteitskader Palliatieve zorg. Maatschappelijke ontwikkelingen vragen om meer algemeen naar kwaliteit te kijken en goed te reageren op de verscheidenheid aan zorgvragen, ongeacht de plek waar mensen zorg ontvangen. Vanuit een (in)formeel netwerk, dicht bij huis als het kan, ondersteund met technologie. En de juiste mix aan deskundigheid om iemand heen.

Inbreng cliëntenraden en vernieuwers

Wat vinden cliëntenraadsleden en betrokkenen uit beweging Radicale vernieuwing zorg belangrijk voor het nieuwe kwaliteitskader? LOC haalde deze informatie op tijdens vier goed bezochte online bijeenkomsten. Zowel cliëntenraadsleden, bestuurders als professionals deden mee. Zij bespraken veel ideeën, zorgen en wensen. De

rode draad was de behoefte aan een breed kwaliteitskader vanuit het leven van mensen; een kader dat inspiratie en richting geeft aan hoe mensen en organisaties lokaal met elkaar kunnen samenwerken aan zorg. Een kader dat bijdraagt aan werkplezier van medewerkers. Steeds benadrukten deelnemers dat welzijn, kwaliteit van leven en zingeving centraal staat in het leven van mensen en dat de zorg daar een belangrijk maar slechts klein onderdeel van uitmaakt.

Vervolg

Naar verwachting is het kwaliteitskader in maart in de fase dat het ingediend kan worden bij het Zorginstituut. Het is voorzien van een ontwikkelagenda met opdrachten die de inhoud van het kader concretiseren of duidelijkheid kunnen bieden voor de toepassing in de praktijk.

Voor actuele informatie over het kwaliteitskader en de uitslag van de achterbanraadpleging over de concepttekst van het kwaliteitskader, zie:

www.clientenraad.nl/kwaliteitskader

Een bloemlezing van de inbreng van cliëntenraden is te vinden via: www.loc.nl/bloemlezing

Mariëlle Cuijpers is als belangenbehartiger verbonden aan LOC.

Investeren in nieuwe vormen van zorg

Meerjarenovereenkomst ouderenzorg Zuid-Limburg

Tekst: **Marthijn Laterveer**

In Zuid-Limburg krijgen zes ouderenzorgorganisaties vijf jaar de tijd én budget om aan meer mensen zorg te leveren. Daartoe hebben zij een meerjarenovereenkomst met CZ Zorgkantoor gesloten. De cliëntenraden van de zes organisaties en LOC kijken mee wat de afspraken betekenen voor mensen die zorg nodig hebben.

Zuid-Limburg is één van de meest vergrijsde regio's van Nederland. De komende jaren groeit de vraag naar verpleeghuiszorg. Als er niets gebeurt ontstaat er een tekort van duizenden verpleeghuisplaatsen. Bovendien leeft bij veel ouderen de wens om zolang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Om te investeren in nieuwe vormen van zorg is rust nodig. Het zorgkantoor en de zorgaanbieders in Zuid-Limburg hebben onderzocht hoe zij gezamenlijk de gewenste veranderingen kunnen bereiken. Dat hebben zij vastgelegd in een meerjarenovereenkomst.

Doel meerjarenovereenkomst

In de meerjarenovereenkomst liggen de afspraken tussen het zorgkantoor en deze zorgorganisaties vast. Het doel is te zorgen dat meer mensen zorg kunnen krijgen. En dat die zorg vaker in de thuissituatie geleverd wordt. Ook moet de overgang tussen thuis en het verpleeghuis veel geleidelijker verlopen. Daarbij moet de zorg ook voor

iedereen toegankelijk zijn. Dus ook voor mensen met een lager inkomen en mensen die zware zorg nodig hebben. Het zorgkantoor wil met deze meerjarenovereenkomst bereiken dat de zorg voor iedereen in Zuid-Limburg bereikbaar blijft.

De zorgorganisaties hebben beloofd aantoonbaar aan vernieuwing van het zorgaanbod te werken en meer mensen te helpen. Het zorgkantoor heeft toegezegd dat de zes zorgorganisaties de komende vijf jaar weten

“Cliëntenraden kijken kritisch mee wat de plannen de komende jaren opleveren”

De overgang van thuis naar het verpleeghuis moet geleidelijker verlopen. Ook moet er meer zorg in de thuissituatie worden geleverd.

hoeveel geld zij krijgen. En dus niet bang hoeven te zijn dat ze volgend jaar ineens een kleiner contract en daarmee minder geld ontvangen. Dat geldt voor de zorg, maar ook voor de kosten van de gebouwen. Andere kleinere en nieuwe aanbieders kunnen nog steeds geld krijgen voor de zorg in de regio. Maar met deze zes organisaties zijn speciale afspraken gemaakt, zodat alle doelgroepen zorg kunnen blijven ontvangen.

Samenwerken en eigenheid

Onder de meerjarenovereenkomst staan zeven handtekeningen: zes van de zorgorganisaties en één van het zorgkantoor. Samen gaan zij werken aan goede zorg in Zuid-Limburg. Zij sluiten daarmee aan bij de doelstellingen van landelijke akkoorden zoals het Integraal Zorgakkoord en het landelijke Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO). Waarbij ze vooral werken vanuit de behoeften en wensen in Zuid-Limburg. Naast samenwerken mogen de deelnemende zorgorganisaties hun eigen veranderaanpak kiezen. Zij kijken vooral waar hun kracht ligt. Zo levert de ene organisatie van oudsher meer zorg thuis en de andere vooral in verpleeghuizen. Het gaat daarbij niet om concurrentie, maar om vertrouwen in elkaar en samenwerking. In de

meerjarenovereenkomst is naast de gezamenlijke ambitie ook opgenomen welke speerpunten elk van de zes organisaties oppakken.

Concrete vernieuwingen

Bij de vernieuwingen gaat het om de kloof tussen het verpleeghuis en de zorg thuis kleiner te maken. En te zorgen dat de overgang van thuis naar het verpleeghuis veel geleidelijker verloopt.

Concrete voorbeelden bij de deelnemende organisaties zijn onder andere:

- Cicero werkt bijvoorbeeld met Ouderenzorg 8.0. In dit programma worden ouderen als het nodig of wenselijk is tijdelijk in het verpleeghuis opgenomen, maar kunnen ze ook weer naar huis wanneer dat kan.
- MeanderGroep Zuid-Limburg werkt met Virtuele Thuiszorg. Dit bestaat uit meerdere technologische hulpmiddelen zoals een digitale bloeddrukmeter en sensoren die leefpatronen in kaart brengen.
- Envida heeft in Maastricht een nieuwe woonvorm opgezet, die tussen thuis en het verpleeghuis in zit. Er wonen ouderen, maar ook een aantal jongeren. Zij helpen mee met de zorg.
- Sevagram onderzoekt in drie proeftuinen hoe door een

nauwe betrokkenheid van naasten en andere organisaties mensen langer in hun eigen woonomgeving kunnen blijven.

Rol cliëntenraden

De cliëntenraden van de zes ouderenorganisaties hebben in de aanloop naar de meerjarenovereenkomst overleg met elkaar gehad. Ook hebben zij met hun bestuurder overlegd over de prioriteiten binnen de eigen organisatie. Het is de bedoeling dat de cliëntenraden ook de komende vijf jaar kritisch en opbouwend mee blijven kijken wat de plannen de komende jaren opleveren. Dat gebeurt allereerst binnen de eigen organisatie in overleg met de bestuurder/manager over de eigen

”Om te investeren in nieuwe vormen van zorg is rust nodig”

Cliëntenraden kunnen in hun gesprekken met bestuurders en zorgkantoren aandringen op meerjarenafspraken in hun eigen regio.

prioriteiten. Daarnaast zullen de cliëntenraden van de zes zorgorganisaties ook elkaar blijven ontmoeten om van elkaar te leren. En elkaar op de hoogte te houden van de voortgang in de deelnemende organisaties.

Betrokkenheid LOC

Het zorgkantoor en de deelnemende organisaties vinden het van belang dat er ook een cliëntenorganisatie bij betrokken is. Zij hebben LOC gevraagd deze rol te vervullen. LOC zal de verbinding leggen tussen wat er in Zuid-Limburg gebeurt en landelijke ontwikkelingen. Zoals het nieuwe kwaliteitskader (zie pagina 8-9) en WOZO. Zodat landelijk bij beleidsmakers bekend is wat er in Zuid-Limburg gebeurt en in Zuid-Limburg wat er landelijk speelt. Ook zal LOC zorgen dat cliëntenraden in andere regio's op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in Zuid-Limburg. En LOC zal in de contacten met zorgkantoren ervoor pleiten om in meer regio's langlopende afspraken te maken.

Andere regio's

Zuid-Limburg is de eerste regio waar zo'n meerjarenovereenkomst voor de hele regio is afgesproken. Ook in andere regio's komt meer samenwerking tot stand. Voorwaarde om een meerjarenovereenkomst tussen zorgkantoor en zorgorganisaties te sluiten is de wil om samen te werken. Er moet vertrouwen tussen zorgorganisaties in de regio zijn. Zorgorganisaties moeten elkaar niet zien als concurrenten maar als samenwerkingspartner.

Cliëntenraden kunnen in hun gesprekken met bestuurders en zorgkantoren aandringen op meerjarenafspraken in hun eigen regio. Het zou goed zijn als er in meer regio's rust ontstaat om langduriger aan vernieuwingen in de zorg te werken. Daarmee kan de energie naar de inhoud gaan en gaat er minder tijd zitten in het systeem.

Zie ook pagina 8 over de ontwikkeling van het nieuwe Kwaliteitskader 'Zorg voor kwetsbare ouderen' en de rol van cliëntenraden daarbij én artikelen over burgerinitiatieven in de zorg op pagina 28-33.

Marthijn Laterveer is coördinator LOC Waardevolle zorg.

Zorgen voor jongeren

In de rubriek 'De Binding' stellen organisaties binnen het netwerk van LOC zich voor. In deze aflevering het woord aan Friso van Doesburg, pleitbezorger van een veilige ontwikkel omgeving voor jongeren.

Als er in mijn omgeving wordt gevraagd wat ik doe, vind ik het lastig om daar een duidelijk antwoord op te geven. Ik weet wel waarvoor ik sta. En dat is in overgave alles geven; met oog op dat jongeren die te maken hebben met jeugdzorg meedoen binnen de samenleving. Dit uit zich in uiteenlopende activiteiten die dit doel dienen. Want alle jongeren moeten veilig kunnen op-groeien en meedoen binnen de samenleving. Dit formuleert en definieert ook mijn motivatie waarom ik actief ben voor jongeren: het creëren van een veilige ontwikkel omgeving voor jongeren met oog op meedoen binnen de samenleving.

Als ik een open training ontwikkel, probeer ik sprekers te vinden die het gezamenlijke doel dienen: zorgen voor jongeren. Dit zijn sprekers die op hun manier gemotiveerd zijn om een veilige omgeving voor jongeren te organiseren. Zo ben ik aanraking gekomen met Ingrid Rebel van LOC Waardevolle zorg/Radicale vernieuwing jeugdzorg. Wij delen de missie dat jongeren zo veilig mogelijk moeten kunnen opgroeien. Ingrid heeft in de training een prachtig verhaal verteld over hoe zij in haar leven haar missie heeft uitgedragen. Wat zij hierin is tegengekomen en welke benadering ze heeft gekozen om volhardend te zijn in haar missie (zie ook pagina 41).

Ik heb deelgenomen aan een initiatief van LOC, waar werd gesproken over hoe we vernieuwing binnen de jeugdzorg kunnen bewerkstelligen. Verder zijn we aan het onderzoeken hoe we deze vernieuwing ook daadwerkelijk kunnen implementeren. Denk aan kennisoverdracht. Alles wat we horen en zien binnen de jeugdzorg bestaat uit een omvangrijke context. Wat mij aanspreekt aan LOC is de ruimte aan betrokkenen die vaak geen podium krijgen. Ruimte om hun context toe te lichten en hun verhaal te delen. En gehoord te worden.

Er is ontzettend veel beweging binnen de jeugdzorg. Een storm die maar niet wil liggen, omdat we er nog niet klaar voor zijn de rotzooi op te ruimen. Maar er groeien mooie initiatieven in de schaduw die straks de wederopbouw kunnen bewerkstelligen. Dus ik heb ontzettend veel hoop en zin in de toekomst van jeugdzorg!

www.uithuis.com

Zie ook pagina 34-36 en www.rvjeugdzorg.nl

 Tekst: **Friso van Doesburg**

Rechtszaak tegen Nederlandse Zorgautoriteit

Privacy en beroepsgeheim ggz lopen gevaar

Tekst: **Marthijn Laterveer**

Cliënten, psychologen, psychiaters en drie landelijke organisaties zijn een rechtszaak tegen de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) gestart. Nu zorgaanbieders en hulpverleners zeer vertrouwelijke gegevens over cliënten moeten aanleveren bij de NZa komen privacy van cliënten en beroepsgeheim van zorgverleners ernstig in gevaar. LOC is één van de initiatiefnemers en eisers in de rechtszaak.

In de geestelijke gezondheidszorg is een nieuwe manier van bekostiging ingevoerd, het zorgprestatie-model genoemd. Het doel is de regels en nota's eenvoudiger te maken. En de vergoedingen eerlijker. Onderdeel van het zorgprestatie-model is een vragenlijst. Zorgaanbieders in de ggz zijn verplicht de zogeheten HONOS+ vragenlijsten in te vullen en aan de NZa te overhandigen. Daarmee moeten zij een grote hoeveelheid medische gegevens over hun cliënten aanleveren aan de NZa. Deze vragenlijsten gaan over sociale en psychische problemen. De behandelaar moet een score geven om aan te tonen

hoe ernstig de problematiek van een cliënt is. Het gaat daarbij om zeer persoonlijke gegevens zoals iemands seksualiteit. De initiatiefnemers van de actiegroep 'Vertrouwen in de ggz' vinden dit een onacceptabele schending van het medisch beroepsgeheim en de privacy van cliënten in de geestelijke gezondheidszorg.

Wat zijn de bezwaren?

Het aanleveren van persoonlijke gegevens aan een landelijke organisatie is slecht voor de vertrouwelijkheid van de behandelrelatie. De meest intieme informatie over iemands geestelijke toestand en de problemen die een cliënt daardoor ervaart blijft niet langer binnen de spreekkamer. Hierdoor verdwijnt de basis voor een gezonde behandelrelatie. Cliënten kunnen niet langer vrijuit spreken over hun problemen als ze weten dat deze informatie niet veilig bij hun psychiater of psycholoog blijft.

“Door het delen van gegevens verdwijnt de basis voor een gezonde behandelrelatie”

In een animatiefilmpje wordt binnen een paar minuten de kern van de bezwaren tegen de uitvraag van gegevens helder.

De vragenlijsten van de NZa missen een wetenschappelijke onderbouwing. De meetmethode waarop de vragen zijn gebaseerd is ongeschikt om de prestaties van behandelaars te vergelijken. Gevolg: verkeerde conclusies over welke zorg of zorgverlener beter is. Zowel een groep hoogleraren psychiatrie als de Algemene Rekenkamer trokken die conclusie in de afgelopen jaren. In Engeland is het systeem weer afgeschaft, omdat het niet bleek te werken.

Welke acties hebben we ondernomen?

‘Vertrouwen in de ggz’ heeft de pers opgezocht en de Tweede Kamer ingeschakeld. Die laatste heeft een motie aangenomen waarin wordt opgeroepen te stoppen met het verzamelen van persoonlijke data door de NZa. Ook heeft ‘Vertrouwen in de ggz’ op basis van de Wet open overheid (Woo) opgevraagd welke overwegingen de NZa en de Autoriteit Persoonsgegevens hebben bij het uitvragen van persoonlijke gegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens heeft in het najaar een enorme draai gemaakt. Waar de Autoriteit de gegevens eerst als persoonsgegevens zag, was dat later niet meer zo. ‘Vertrouwen in de ggz’ probeert boven tafel te krijgen waarom de Autoriteit Persoonsgegevens ineens van mening is veranderd. Duidelijk is in ieder geval dat de druk landelijk hoog is om de gegevens toch aan te leveren bij

de NZa. Ondertussen is ‘Vertrouwen in de ggz’ gestart met de voorbereiding van een rechtszaak tegen de NZa.

Waar staan we nu?

‘Vertrouwen in de ggz’ heeft in januari 2023 een laatste gesprek met de NZa gevoerd. De ervaringsdeskundigen en hulpverleners hebben daarin heel duidelijk aangeven dat ze niet willen dat persoonlijke gegevens bij een landelijke partij terechtkomen. Ook hebben we duidelijk gemaakt dat we een rechtszaak zouden starten als de NZa de aanleververplichtingen niet schrapt. Dit gesprek is een eis die de wet stelt voordat je een partij voor de rechter kunt dagen. Je moet eerst in overleg gaan om zo te proberen een conflict zonder rechtszaak op te lossen. Tijdens het gesprek werd duidelijk dat de NZa niet van plan is om haar plannen stop te zetten. Daarom is ‘Vertrouwen in de ggz’ gestart met het voorbereiden van de rechtszaak.

Waar is actuele informatie te vinden?

Er is voor de actie van ‘Vertrouwen in de ggz’ een website gemaakt: www.vertrouwenindeggz.nl Op deze website staat informatie wie er bij de actie en de rechtszaak zijn betrokken. Ook is er een animatiefilmpje waar in een paar minuten de kern van de bezwaren tegen de uitvraag van gegevens te zien is. En er is de mogelijk-

Cliënten kunnen niet langer vrijuit spreken over hun problemen als ze weten dat deze informatie ‘op straat’ komt te liggen.

heid om geld te doneren voor de rechtszaak. Want deze is kostbaar; er is geen subsidie voor beschikbaar. Ook is het mogelijk via de website steun te betuigen aan de actie. Dat kunnen individuele mensen en organisaties zijn. Inmiddels hebben al veel mensen onder wie hoogleraren hun steun aan de actie gegeven. Via de website zullen we ook de meest actuele informatie over de voortgang van de rechtszaak melden. Daarnaast zal LOC ook geregeld via de digitale nieuwsbrief en Zorg & Zeggenschap updates geven.

Wat kunnen cliëntenraden doen?

De cliëntenraad kan het volgende doen:

- Cliëntenraden kunnen binnen de organisatie met de bestuurder overleggen wat deze situatie precies betekent en hoe de organisatie hiermee omgaat.

“Cliëntenraden kunnen actief signalen ophalen onder de achterban: wat leeft en speelt er?”

- Welke informatie geeft de zorgorganisatie over het feit dat ze gegevens moet doorgeven?
- Ontvangen mensen die zorg ontvangen hier informatie over?
- In hoeverre is de organisatie bereid om zich in te zetten om de vertrouwelijkheid in de relatie tussen hulpverlener en mensen die ondersteuning zoeken en/of ontvangen te waarborgen?
- Cliëntenraden kunnen altijd een ongevraagd advies geven over bovenstaande punten. Een voorbeeldbrief staat op www.clientenraad.nl
- Cliëntenraden kunnen actief signalen ophalen onder de achterban: wat leeft en speelt er? En bijvoorbeeld ook navraag doen bij de bestuurder of deze bepaalde gevolgen ziet: ziet hij dat mensen bijvoorbeeld zorg mijden omdat ze niet willen dat hun gegevens worden doorgegeven?
- Cliëntenraden kunnen hun signalen doorgeven aan LOC.
- Cliëntenraden kunnen hun steun betuigen aan de actie van ‘Vertrouwen in de ggz’ via www.vertrouwenindeggz.nl of per e-mail steun@vertrouwenindeggz.nl

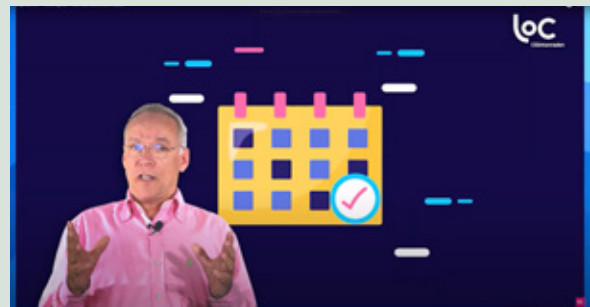
Wat delen mensen op sociale media?

Volg onze socialemediakanalen of schrijf je in voor onze nieuwsbrief op loc.nl

“Kwaliteit inzichtelijk maken: heiligt het doel de middelen?”

Radical vernieuwing langdurige ggz
www.loc.nl/kwaliteit-inzichtelijk

Speciaal voor LOC-leden: Uitlegvideo's

LOC-adviseurs geven in korte video's met animaties uitleg over belangrijke thema's in medezeggenschap, zoals visie op medezeggenschap, nieuwe leden, het werkplan van de cliëntenraad.
www.loc.nl/uitlegvideos

“We gaan verder met de beweging van medicalisering naar normalisering”

Radical vernieuwing jeugdzorg
www.loc.nl/normalisering-jz

Vacatures op clientsraad.nl/vacatures

Deelnemers op het platform van LOC Cliëntenraden kunnen vacatures delen. Zoek je iemand voor een bepaalde rol of functie? Een nieuwe uitdaging? Onze coördinator deelt vacatures vaak via LinkedIn.

Thom van Woerkom
www.loc.nl/vacatures-linkedin

Twee jaar vernieuwen

De droom komt een klein beetje dichterbij

Tekst: **Douwe Dronkert**

Begin 2021 ging de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz van start. Met als droom een ggz waar dat wat belangrijk is voor de mensen die zorg ontvangen, hun naasten en voor hulpverleners het uitgangspunt is. En niet de regels of gewontes. Hoe vergaat het de deelnemers nu?

Inmiddels werken veertien deelnemende ggz-organisaties aan deze droom. Steeds meer cliënten, naasten, ervaringsdeskundigen en hulpverleners raken betrokken en weten elkaar te vinden. Ook managers, directeuren, beleidsmakers en bestuurders. VWS, inspectie, en zorgkantoren zijn actieve partners, net als kenniscentra Phrenos en Trimbos-instituut, de Nederlandse ggz en Valente. LOC Waardevolle zorg ondersteunt.

Eerste opbrengsten

Radical vernieuwing is een langdurig veranderproces. Toch zien we al eerste opbrengsten, zoals:

- In de directe relatie tussen cliënten en hulpverleners komt de leefwereld van cliënten meer centraal te staan.
- De manier van werken en gespreksvoering binnen Radicale vernieuwing maken dat cliënten en medewerkers zich meer gezien en gehoord voelen. Belangrijke

ingrediënten zijn gelijkwaardigheid en het zien van de hele mens - niet alleen zijn gedrag/aandoening. Deelnemende organisaties maken zich die werkwijze ook eigen.

- Door uitwisseling in het landelijke netwerk wordt landelijk zichtbaar en voelbaar wat iedereen in zijn eigen organisatie doet. We hoeven het wiel niet opnieuw uit te vinden.
- Deelnemers geven aan dat zij door de nieuwe blik en aanpak onrust, onzekerheid en verdere ontregeling bij cliënten en hulpverleners kunnen voorkomen. En zo kostbare tijd vrij kunnen maken voor waardevolle zorg.

Deelnemers starten actieteams

We werken steeds meer samen aan inhoudelijke thema's als: Zinvolle daginvulling; Praktisch werken met methodes voor herstel en relatiegericht werken;

Vernieuwers zetten zichtbare stappen om cliënten, naasten en hulpverleners structureel voorop te stellen.

Ruimte voor de mens achter de problematiek en zijn levensverhaal; Zinvol rapporteren, Waardevol leven!; Minder hinder van schotten en overgangen in wonen, behandeling en begeleiding.

Vanuit actieteam 'Zinvol rapporteren, Waardevol leven!' brengen deelnemers nu bijvoorbeeld in beeld hoe ze omgaan met rapportages. Welke knelpunten ze tegenkomen, waar mogelijkheden liggen en wie/welke partijen daarbij betrokken kunnen worden. Om vervolgens goede voorbeelden te kunnen uitwisselen en experimenten te starten om zinvol(ler) te rapporteren.

Werken aan cultuurverandering

De zorg en ondersteuning die elke deelnemende ggz-organisatie dagelijks biedt, vormt de basis van de vernieuwing. Het is hoopgevend dat vernieuwers in hun organisaties zichtbare stappen zetten om cliënten, naasten en hulpverleners structureel voorop te stellen. Zo gaan ze bij GGZ Noord-Holland-Noord vanuit alle beschermd wonen- en langdurig verblijfteams werken

“Wat kunnen we doen om mensen een zo goed mogelijk leven te laten leiden?”

volgens een methode voor herstelgericht werken vanuit relaties (ART). Alle teams worden daarin getraind. Dit maakt onderdeel uit van een breder (ook sociaal en informeel) leer- en ontwikkeltraject. Cliënten, naasten en medewerkers worden betrokken om dromen en kansen in beeld te brengen. Wat kan er volgens hen gedaan worden zodat mensen met langdurige ggz-problemen een zo goed mogelijk leven kunnen leiden? En hoe kunnen zij daaraan bijdragen?

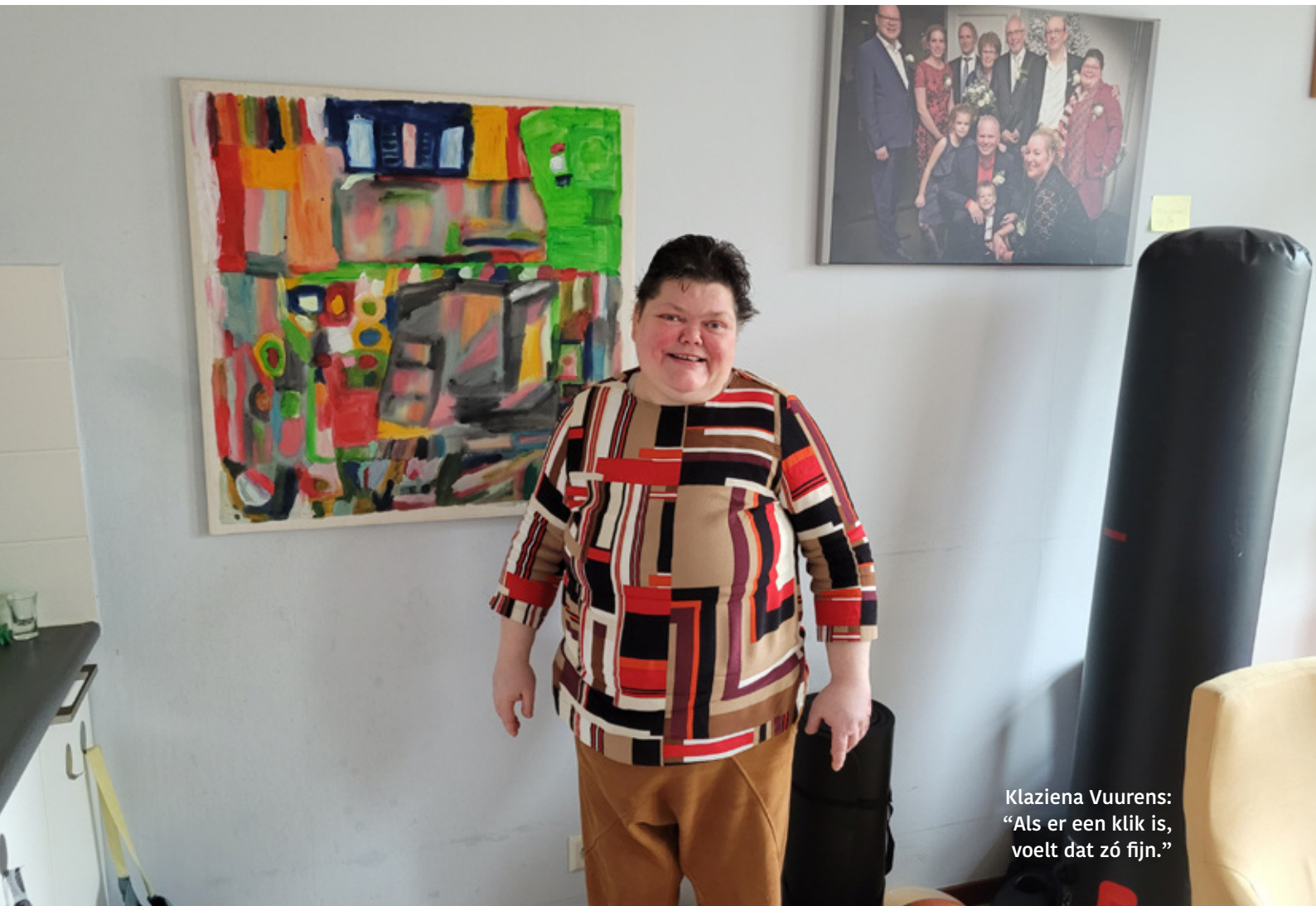
Ook bij GGZ Rivierduinen werken ze aan een cultuuromslag en reflectiebijeenkomsten. Zodat de teams het herstel van mensen beter kunnen ondersteunen. Hierbij worden ook ART, de methodiek Steunend Relationeel Handelen en I-ROC ingezet. De reflectiebijeenkomsten worden gevoed vanuit waardegericht kwaliteitsbeleid, ART-audits en dialoog met cliënten en familie. Bij Kwintes worden alle medewerkers getraind in Steunend Relationeel Handelen. Eerste ervaringen: getrainde medewerkers kunnen goed aansluiten bij wat cliënten willen. Kwintes past ook het elektronisch cliëntendossier aan, zodat persoonlijke hersteldoelen opgenomen kunnen worden.

Dit was slechts een greep uit de vele praktijkvoorbeelden. Meer weten? Kijk vooral even op www.rvggz.nl.

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Clëntenraadslid Klaziena Vuurens:

“Van kinderen krijg je zoveel liefde terug”

Klaziena Vuurens:
“Als er een klik is,
voelt dat zó fijn.”

Hoe lukt het mensen waarde aan hun leven te geven? En wat drijft en motiveert hen van waarde en betekenis te zijn voor anderen? In deze aflevering van ‘Waardevol leven’ vertelt Klaziena Vuurens (49), cliëntenraadslid zorgorganisatie Gemiva, woonlocatie Hoge Gouwe, over haar actieve leven. “Mijn kracht is dat ik goed ben met mensen.”

Op de binnenplaats van appartementencomplex Hoge Gouwe, hartje Gouda, staat Klaziena te wachten. Ze wijst op de poort. Als cliëntenraadslid heeft ze gezorgd dat die 's avonds weer dicht kan. Ook is de fietsenstalling nu van naambordjes voorzien. "Ik vind het belangrijk mee te denken en mijn mening te geven", zegt ze. Ze gaat voor naar het appartement waar ze sinds acht jaar met André woont met wie ze nu 27 jaar verloofd is. "Het is mooi wonen hier. Zelfstandig, maar er is 24 uur per dag zorg of ondersteuning aanwezig. Ik heb ook een persoonlijk begeleider die me helpt met financiën of meegaat naar de cardioloog. We kunnen hier ook samen met de andere bewoners eten als we willen."

"Ik moet bezig blijven, anders ga ik piekeren", zegt ze terwijl ze koffie inschenkt. Terugblikkend op haar jeugd vindt ze het jammer dat ze al jong naar het speciaal onderwijs in Gouda moest. "Daardoor zag ik mijn vriendjes en vriendinnetjes in Boskoop veel minder. Daarnaast heb ik veel en lang in het ziekenhuis gelegen vanwege een aangeboren hartafwijking. Nu zit er een lekje in mijn rikketik." Na het basisonderwijs volgde ze de praktijkschool en woonde ze in een gezinsvervangend tehuis. Tijdens de latere verhuizing naar een trainingshuis, hielp André mee. "Ik ga niet op je wachten", zei hij meteen.

Heel vrolijk

Kinderen lopen als een rode draad door het werkzame leven van Klaziena. "Als er een klik ontstaat, krijg je zóveel terug", zegt ze. Haar eerste baan was op een peuterspeelzaal. Veertien jaar verschoonde ze luiers, zette ze kinderen op de wc, speelde met ze, ging mee naar de kinderboerderij. "Ik werd er heel vrolijk van." Na veertien jaar vond Klaziena het eigenlijk niet kloppen dat ze geen contract kreeg bij de peuterspeelzaal. "Ik werkte er met behoud van mijn Wajong-uitkering, verdiende niks extra." Dat veranderde toen ze bij hotel/restaurant Abrona in Oudewater aan de slag kon. "Daar kreeg ik een betaalde baan voor twintig uur. Ik voelde me echt gezien. In het begin deed ik vooral de hotelkamers. Maar toen ze zagen hoe spontaan ik ben en hoe makkelijk ik contact maak, wilden ze me gauw in de bediening. In het restaurant voelde ik me als een vis in

het water. Ook omdat ik zulke leuke collega's had, vond ik het heel erg dat ik na veertien jaar moest stoppen. Door een botziekte heb ik in alle gewrichten artrose. Heel pijnlijk. Het werk in de bediening werd te zwaar."

"Ik moet bezig blijven, anders ga ik piekeren"

Clown in circus

Bij de pakken neerzitten, doet Klaziena niet gauw. "In het verzorgingshuis waar ik aan de slag ging, was de werkdruk minder hoog. Zeker op de huiskamer op de vierde etage. Mensen met dementie zijn heel bijzonder omdat ze onvoorspelbaar kunnen zijn. Een mevrouw wilde per se naar haar moeder. Ik moest haar op andere gedachten brengen. Of een andere bewoner die tegen me zei dat ik moest ophoepelen, omdat ik een clown was die in het circus thuishoorde. Ik heb een cursus dementie gedaan. Daar heb ik veel van geleerd. Vanwege corona moesten in 2020 alle vrijwilligers weg. Maar ik had gelukkig snel weer een andere baan."

Als Klaziena over het kinderdagcentrum en de "kinderjes" met een lichamelijke of verstandelijke beperking vertelt, begint ze te stralen. "Ik wandel met ze, snoezel, doe spelletjes. Ze trekken steeds meer naar me toe. Ik heb intussen ook gebarentaal geleerd. Mijn kracht is dat ik goed ben met mensen. Als er een klik is, voelt dat zo fijn. Het voelt hier als een warm bad. Ze zeggen dat ik het zonnetje in huis ben. Ik krijg zoveel liefde terug van deze kinderen. Sommigen kunnen niet praten, maar zijn zó vrolijk."

Tekst: **Pien Heuts**

Behoud de menselijkheid in de zorg

Aan geld eigenlijk geen gebrek

Tekst: **Douwe Dronkert**

We moeten drastische keuzes maken in de zorg, omdat er niet genoeg geld en personeel zou zijn. In deze serie Behoud de menselijkheid in de zorg onderzoeken we of dat wel klopt. In dit vierde deel vertelt Ira Helsloot, hoogleraar besturen van veiligheid, dat er aan geld eigenlijk geen gebrek is.

Ira Helsloot, hoogleraar besturen van veiligheid, weet dat we in Nederland veel geld uitgeven aan veiligheidsbeleid. Vijf tot tien miljard daarvan zou beter moeten worden besteed. Helsloot: “We leven in een enorm veilig land en we scoren hoog op geluk. Maar we kunnen dat allemaal nog zoveel beter doen. Het is een paradox: onze samenleving wordt objectief gezien steeds veiliger, maar we krijgen juist steeds meer aandacht voor veiligheid. Zo neemt het budget voor de brandweer nog steeds toe, terwijl het aantal branden al dertig

“We creëren bureaucratie door angst voor aansprakelijkheid, terwijl dat niet nodig is”

Ira Helsloot: “Het lukt niet goed om het vele geld dat al naar de zorg gaat ook echt goed, efficiënt en effectief te besteden.”

jaar sterk afneemt. Hetzelfde geldt voor de politie: de criminaliteit neemt ook al lang af, maar we investeren toch steeds meer in de politie. Objectief gezien kunnen we ons geld veel beter aan de zorg besteden.” Daar is namelijk meer veiligheidswinst te boeken, aldus de hoogleraar. ‘Veiligheidswinst’ wordt door hem dan afgemeten aan het gemiddeld aantal levensjaren dat mensen kwalitatief gezond leven.

Ieder risico afdekken

Helsloot vervolgt: “In elk nieuw gebouw komen allerlei veiligheidsmaatregelen die geen zin hebben. Zoals de vele nooduitgangbordjes, waarvan we uit onderzoek weten dat er bij brand nooit iemand naar kijkt. Dit alleen al gaat om ongeveer tien miljoen euro per jaar. Het zit ook in legionellabeleid, dat elk jaar wordt aangescherpt. Terwijl voor legionella geldt dat er al decennia lang zo’n zeventig kwetsbare mensen per jaar aan doodgaan, in

verzorgingshuizen.” De jaarlijkse extra maatregelen leveren dus niets op, maar kosten wel veel tijd en geld. Helsloot: “Feiten ontbreken momenteel vaak bij beleidsvorming en discussie op het terrein van het besturen van veiligheid. We willen ieder risico en scenario afdekken, hoe klein of irreëel ook. De vraag of het ons dat geld waard is, is daarbij niet aan de orde. Net zo min als de vraag of het verstandiger is om het ergens anders aan uit te geven.”

Preventieve zorg

De veiligheidsexpert weet ook hoe we dat geld beter zouden kunnen besteden. Helsloot legt uit: “In onze samenleving bestaat de neiging om toch vooral te investeren in meer acute zorg, terwijl we weten hoe preventieve zorg effectiever is. Als we een deel van het geld dat nu geïnvesteerd wordt in meer acute zorg, verschuiven naar preventieve zorg levert dat meer

op. We laten mensen nu bijvoorbeeld heel lang thuis doorhobbelen en pas als het echt mis is zeggen we: nu is er zorg nodig.

“Mensen met lage inkomens leven korter onder andere omdat ze minder gezond eten. Gratis schoolfruit voor kwetsbare kinderen (twintig procent van de kinderen in Nederland) is een goede veiligheidsinvestering. Net als het verhogen van het besteedbaar inkomen van de mensen met lagere inkomens. ‘Bovenmodaal’ leeft gemiddeld ongeveer veertien jaar langer in goede gezondheid dan mensen met een minimum inkomen.”

“Feiten ontbreken vaak bij beleidsvorming”

Meer halen uit huidige zorggeld

“Je zou dus zeggen, er moet meer geld naar de zorg,” aldus Ira Helsloot. “Maar het lukt echter niet goed om het vele geld dat al naar de zorg gaat ook echt goed, efficiënt en effectief te besteden. Mensen die ik spreek, van hoog tot laag, zijn het er bijvoorbeeld wel over eens dat een derde van het zorgbudget aan dingen wordt besteed waar je zonder zou kunnen.

“Dat heeft ook te maken met veiligheid. Op allerlei plekken zit verstikkende bureaucratie en dat draagt niet bij aan goede, veilige zorg. Maar het vergt wel veel capaciteit en geld - en neemt ook vrijheden weg bij cliënten en professionals. Het is ontzettend lastig voor mensen in de zorg om daar afstand van te nemen. Ook als je zegt: wettelijk hoef je helemaal niet zoveel te administreren. Dat heeft ook te maken met angst voor aansprakelijkheid. Er zou veel meer ruimte gepakt kunnen worden, maar hulpverleners moeten daarbij ook ondersteund worden vanuit de organisatie.”

Durf

De hoogleraar deed ook onderzoek onder cliëntenraadsleden, mensen waarvan de kinderen met jeugdzorg te maken hadden. “Zij willen minder bureaucratie, want dat belemmert hun interactie met zorgverleners. Maar als er iets mis ging zeiden zij uit een soort reflex ook: hoe kan het nou dat het misgegaan is? Opvallend was

dat ze daarmee niet bedoelden dat er nieuwe regels moesten komen. Maar door die vraag te stellen, dragen ze onbedoeld toch bij aan die bureaucratie. Natuurlijk moet een bestuurder die reageert op zo’n vraag eigenlijk zeggen: niet alles is te voorkomen, waar mensen werken worden fouten gemaakt. En moet hij zeggen: wij staan voor de professionaliteit van onze mensen want we weten dat dat beter is voor onze cliënten. En daarmee accepteren wij en ik als bestuurder dat het ook zo nu en dan fout gaat. Maar die bestuurder durft dat ook niet te zeggen.”

Uit de reflex komen

Helsloot bedoelt niet te zeggen dat je alles dat misgaat maar moet accepteren. “Maar we weten bijvoorbeeld: er worden in ons land twintig kinderen per jaar door een ouder doodgeslagen, al decennia lang. We moeten tegen professionals in de jeugdzorg zeggen: wij betalen jullie om je stinkende best te doen, en toch gaan er twintig kinderen per jaar doodgeslagen worden. Het liefst minder, maar als we oorzaken kunnen wegnemen moeten we dat doen. Maar meer bureaucratie helpt niet.”

Ira Helsloot vertelt verder: “Dat betekent dus dat we allemaal uit de reflex moeten komen. Inclusief bestuurders, inspectie, zorgverleners, gemeenten, media, maar dus ook cliëntenraden. Uit de reflex, dat als er een dodelijk ongeval gebeurt we zeggen: dit is onacceptabel, dit mag niet weer gebeuren en dus moeten er nieuwe regels komen. Iemand moet hardop durven uitspreken dat ongelukken bij goede zorg horen. Daar moeten we echt het gesprek over aangaan. Anders hebben we op eens weer een nieuwe verstikkende regel die niet helpt om zo iets te voorkomen, maar wel veel tijd en geld kost. Een heel jaar werken aan minder regels en meer aandacht voor de cliënt kan voor niets zijn geweest als je bij een incident aan het einde van het jaar uit reflex bijdraagt aan nieuwe regels.”

Over deze serie

Er wordt veelal naar de zorg gekeken vanuit een economische en medische bril. Dat maakt dat schaarste steeds de basis is van de aanbevelingen die worden gedaan voor problemen in de zorg. En dat

Gratis schoolfruit voor kwetsbare kinderen (twintig procent van de kinderen in Nederland) is een goede veiligheidsinvestering volgens Helsloot.

heeft verstrekende gevolgen voor hoe we de zorg organiseren. In deze serie artikelen proberen we anders te kijken naar problemen in de zorg en mogelijke

“Als we er niet aan beginnen blijft het zoals het is”

oplossingen. Oplossingen waarbij we de mens steeds centraal stellen, of dat nu de cliënt, een naaste of medewerker is. Zodat we de menswaardigheid in de zorg blijven koesteren. Eerdere afleveringen verschenen in Z&Z nr. 54 (pagina 42), Z&Z nr. 55 (pagina 46) en Z&Z nr. 61 (pagina 40).

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Foto: **Maartje Kuperus**

De Week

Dit jaar organiseert LOC Waardevolle zorg van 2 tot en met 6 oktober de Week van de Medezeggenschap. Tijdens deze week worden cliëntenraden en zorgorganisaties aangemoedigd om samen te werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de zorg. De Week bestaat dit jaar uit een combinatie van regionale bijeenkomsten en online trainingen, verzorgd door ervaren trainers en adviseurs en een grote groep vrijwilligers in regionale netwerken. Met de Week bieden we raden de mogelijkheid om kennis te delen en te leren van experts en andere cliëntenraden. LOC is benieuwd naar ideeën van cliëntenraden om de Week van de Medezeggenschap verder in te vullen. Alle ideeën zijn welkom op het mailadres loc@loc.nl. Daarnaast organiseren we online sessies om ideeën op te halen. Data voor de sessies staan op www.clientenraad.nl. Zo wil LOC ervoor zorgen dat de Week van de Medezeggenschap aansluit bij de behoeften en wensen van cliëntenraden en zo bijdraagt aan betere zorg voor iedereen.

Meer informatie:
www.clientenraad.nl

 Tekst: **Thom van Woerkom**

De ontmoeting van mens tot mens

Op zoek naar Waardevol leven!

Tekst: **Pien Heuts**

De coöperatie Austerlitz Zorgt vierde eind vorig jaar haar tienjarig bestaan. Burgers in het Utrechtse dorp voelen zich betrokken bij elkaar en organiseren zorg en welzijn op hun eigen manier. Over dit initiatief dat draait om waardevol leven, wisselde het bestuurlijk leernetwerk Radicale vernieuwing zorg eind vorig jaar van gedachten. Hoe laat je de zeggenschap bij burgers?

In het dorps huis van Austerlitz komen zorgbestuurders en betrokkenen vanuit het ministerie, een zorgverzekeraar, de beweging Radicale vernieuwing zorg en LOC bijeen. De vraag die deelnemers van het bestuurlijk leernetwerk Radicale vernieuwing zorg deze avond proberen te beantwoorden is: hoe verhoud je je als zorgorganisatie tot burgerinitiatieven in zorg en welzijn?

Niet voor niets is de locatie Austerlitz. Het nieuw opgetrokken dorps huis is een van de successen van Austerlitz Zorgt, de coöperatie voor en door burgers die in 2012 werd opgericht. Het dorps huis is niet alleen ver- en herbouwd tot een ontmoetingsplaats, er zijn ook

zorgwoningen, een ruimte voor de dagbesteding en een peuterzaal. “De coöperatie is ontstaan uit urgentie”, vertelt Charles Laurey, voorzitter van Austerlitz Zorgt en bestuurder bij een zorgorganisatie. “Toen bleek dat ouderen door gebrek aan goede woonzorgvoorzieningen niet langer in het dorp zouden kunnen blijven wonen, lag de vraag op tafel: hoe houden we het dorp leefbaar? Hoe zorgen we met elkaar dat alle 1500 inwoners terecht kunnen bij zorg- en welzijnsvoorzieningen in het dorp. Zodat mensen zich lang kunnen redden én hier kunnen blijven wonen. Van jong tot oud. Je hebt elkaar nodig om het dorp leefbaar te houden. En bewoners weten zelf het beste wat ze nodig hebben. Er was al gauw een groot draagvlak voor dit burgerinitiatief.”

“Het is echt een kwestie van luisteren naar de burger”

Weten wat er leeft

Inmiddels is het burgerinitiatief uitgegroeid tot een coöperatie die bemiddelt in zorg, wonen en onder-

Foto: Wim Oerlemans

steuning, maaltijdvoorzienig, klussendienst, bewegen en een boodschappendienst. Een dorpsondersteuner en zorgcoördinator/wijkverpleegkundige zijn de aanspreekpunten. Laagdrempelige aanspreekpunten, omdat zij sinds jaar en dag verbonden zijn met het dorp en weten wat er leeft. De coöperatie koopt zorg en ondersteuning in. Financiering loopt via verzekeraars en gemeentelijke WMO-gelden. Aangesloten burgers (480 van de 600 adressen) betalen een jaarlijkse bijdrage van ongeveer 100 euro. Het vijfkoppige bestuur is gedreven en actief, weet burgers te vinden en heeft een groot netwerk. Tussen de coöperatie en de gemeente Zeist, waar Austerlitz onder valt, is veel vertrouwen.

Omslag van zorg naar leven

‘Austerlitz’ is volgens zorgbestuurder en ‘samenbrenger’ Marco van Alderwegen een goed voorbeeld van de omslag van zorg naar leven. Hij is pleitbezorger van een samenleving waarin weer meer ruimte ontstaat om samen te leven in gezondheid. Het huidige marktgedreven systeem van reguliere zorg is niet houdbaar, weet hij. Zorgorganisaties zouden zich op een nieuwe manier tot de samenleving moet verhouden. Hercontracteren

Succesfactoren

Austerlitz Zorgt is een van de (eerste) ongeveer vijfhonderd burgerinitiatieven. En de meest succesvolle. De factoren die aan dat succes ten grondslag liggen zijn volgens het bestuur de sterke sociale cohesie van het dorp (al in de jaren zeventig zamelden burgers geld in om het dorps huis te verbouwen) en het grote draagvlak. Vragen van leden worden snel opgepakt. De ondersteuner geniet na jarenlang in het dorp fysiotherapeut geweest te zijn grote bekendheid. Iedereen weet haar te vinden. Verder weet de coöperatie via enquêtes en bijeenkomsten goed wat wensen en behoeften zijn van burgers. De lijnen zijn kort.

met de samenleving noemt hij dat. Een samenleving waarin mensen, bijvoorbeeld ouderen en hun naasten, meer verantwoordelijkheid nemen voor het ouder worden. Niet om het capaciteitsprobleem in de ouderenzorg over de schutting te gooien, maar om wonen en zorg veel meer centraal te stellen.

Hoe zorg je dat mensen zich lang kunnen redden én in het dorp kunnen blijven wonen?

Foto: Wim Oerlemans

Van Alderwegen: “Een vangnet met verpleeghuiszorg of beschermd wonen zal altijd blijven. Maar als wonen en leven veel meer centraal staan kunnen zorgorganisaties een meer dienende rol krijgen in plaats van een bepalende. Dienend aan bijvoorbeeld burgerbewegingen. Het is duidelijk dat zorgorganisaties de verantwoordelijkheid voor zorg en welzijn niet kunnen dragen. Gelukkig kunnen we een andere weg inslaan, wég van de louter institutionele zorg. Ik zie het als een kans - dat burgers zelf de handschoen oppakken en verantwoordelijkheid willen nemen. De kracht moet bij burgers zelf liggen. Het is arrogant om de samenleving bij jouw zorgorganisatie te betrekken, het moet andersom.”

Morele verantwoordelijkheid

Charles Laurey van Austerlitz Zorgt onderstreept het “kolossale schaarsteprobleem” in de huidige zorg. “Stil zitten is dodelijk. Ik vind het een morele verantwoordelijkheid voor zorgorganisaties en betrokken instanties

om dit soort burgerinitiatieven te faciliteren in plaats van over te willen nemen.” Marthijn Laterveer van LOC: “Je moet ook geen blauwdruk willen. Op de ene plek zal de samenleving het anders oppakken dan op de andere plek. De basis is dat burgers zelf het beste weten hoe zij een waardevol leven kunnen leiden en wat daarvoor nodig is. Zorgorganisaties zouden daarbij moeten aansluiten.” Laurey: “We moeten echt terug naar de bedoeling. Zorg en ondersteuning geven zoals die bedoeld zijn.”

“Het is arrogant om de samenleving bij jouw zorgorganisatie te betrekken, het moet andersom”

Slag naar dienstbaarheid

Tot een eensluidend antwoord op de vraag hoe zorgorganisaties zich zouden moeten verhouden tot burgerinitiatieven komt het deze avond niet. Ze de ruimte geven en niet in de weg zitten, zou een goed begin zijn van partnerschap vinden de ongeveer vijftien aanwezigen. Zorgbestuurder Frank Kodden: “Ik vraag me af of we als zorgorganisaties nou aan het mee- of tegenstribbelen zijn - als het om burgerinitiatieven gaat. We zijn zo anders opgevoed, om die slag naar dienstbaarheid te kunnen maken. Daarom vind ik dit succesvolle initiatief in Austerlitz zo inspirerend. Laurey: “Het is echt een kwestie van luisteren naar de burger. Bovendien: als zorgbestuurder voel ik me zo machteloos omdat ik niet alle zorg kan leveren die nodig is. Alles wat je kunt doen om die druk op de zorg weg te nemen, drijft mij als bestuurder. En als coöperatievoorzitter.”

“Zijn we als zorgorganisaties nou aan het mee- of tegenstribbelen, als het om burgerinitiatieven gaat?”

Meer informatie: www.austerlitzzorgt.nl en www.radicalevernieuwing.nl

Zie ook het artikel op pagina 32 over het burgerberaad Zorg Zeeland. En pagina 8 over de ontwikkeling van het nieuwe Kwaliteitskader ‘Zorg voor kwetsbare ouderen’ en de inbreng van cliëntenraden daarbij.

Cliëntenraden en burgerinitiatieven

Op steeds meer plaatsen in Nederland ontstaan burgerinitiatieven, zoals zorgcoöperaties. Ook cliëntenraden krijgen daar (indirect) mee te maken. Veel leden van cliëntenraden zijn in hun eigen buurt actief en/of vaak ook betrokken bij een burgerinitiatief. Cliëntenraadsleden kunnen op eigen initiatief betrokken zijn bij het opzetten van een burgerinitiatief. En van daaruit de verbinding leggen met een zorgorganisatie. Zo zijn er zorgcoöperaties die op hun voorwaarden afspraken maken met zorgorganisaties. De zorgcoöperaties doen veel zelf, maar wat niet lukt vragen ze aan zorgorganisaties. Daarmee ligt de zeggenschap veel meer bij de lokale coöperatie en is de zorgorganisatie volgend in de wensen en behoeften van de coöperatie.

Ook cliëntenraadsleden die zelf niet actief zijn in een burgerinitiatief zullen in toenemende mate te maken krijgen met burgerinitiatieven. De cliëntenraad kan binnen de raad een visie op samenwerken met burgerinitiatieven ontwikkelen. Ook kan de cliëntenraad met de bestuurder/manager bespreken hoe de zorgorganisatie kijkt naar samenwerking met burgerinitiatieven. Dat is van belang nu het overheidsbeleid is dat mensen meer zelf of met hun omgeving moeten doen. En langer in hun eigen woonomgeving blijven wonen als zij ondersteuning nodig hebben. Daarnaast kan het interessant zijn als cliëntenraad een keer op bezoek te gaan bij een burgerinitiatief in de regio. Om te horen hoe burgerinitiatieven zich organise-

ren, wat zij nodig hebben en waar zij tegenaan lopen. Ook kan de cliëntenraad dan bespreken wat hij kan doen om burgerinitiatieven te versterken. LOC heeft nauw contact met diverse burgerinitiatieven en zal in 2023 bijeenkomsten organiseren voor cliëntenraden. Daarin kunnen cliëntenraden inspiratie vinden hoe burgerinitiatieven werken en hoe de cliëntenraad en de zorgorganisatie zo goed mogelijk kunnen samenwerken met deze burgerinitiatieven.

Zie: www.loc.nl/burgerberaad

Marthijn Laterveer

Burgerberaad Zorg Zeeland:

“We kunnen toch zelf bepalen wat nodig is”

Tekst: **Willeke Krijgsheld**

Nadat cliëntenraden in Zeeland er op hadden aangedrongen burgers te betrekken bij oplossingen om de zorg te verbeteren, ontstond het Burgerberaad Zorg Zeeland. Afgelopen februari ging dit beraad van start en konden burgers meedenken over mogelijke oplossingen. LOC-adviseur Willeke Krijgsheld was een van de tafelleiders.

Een paar honderd Zeeuwen kwamen 11 februari bij elkaar in congrescentrum de Stenge in Heinkenszand. Jong, oud, diverse achtergronden: een goede afspiegeling van de Zeeuwse samenleving. De Zeeuwse Zorg Coalitie, een samenwerkingsverband van 64 partijen vanuit lokale overheden, verzekeraars en zorg- en welzijnsorganisaties, ziet dat de zorg - zoals deze nu georganiseerd is - steeds verder in de knel komt. En vroeg inwoners van Zeeland via een burgerberaad mee te denken over oplossingen.

Tijdens het ochtendprogramma van de ‘inwonertop’ bepaalden de deelnemers welke onderwerpen echt niet mochten ontbreken. Resultaat: een vloed aan onderwerpen die varieerden van betaalbaarheid tot jongeren tot zeggenschap. Als tafelleider viel ik deze dag met mijn neus in de boter: mijn tafel kreeg het onderwerp mensgericht. Bevlagen mensen schoven aan. Mensen die zich oprecht zorgen maken. “Ik ben alleen; op welke hulp

kan ik nog rekenen over dertig jaar”? vroeg een deelnemer zich af. Een tafelgenoot die zich net als veel andere Zeeuwen wilde inzetten om vanuit burgers verandering in te zetten stelde: “Laten we ruimte terugpakken om het meer samen te doen.”

Zelf bepalen

Wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen? Via deze vragen gingen deelnemers aan het burgerberaad met elkaar in gesprek. Veelal uit eigen ervaring. Naast de wens voor meer zorg en minder bureaucratie kwam ook het pleidooi voor meer zeggenschap en autonomie

“Laten we ruimte terugpakken om het meer samen te doen”

van burgers sterk naar voren. “Mensgerichte zorg? Alle grote veranderingen beginnen klein: bij onszelf”, zo concludeerden deelnemers. Ook de noodzakelijke grote systeemveranderingen werden benoemd. Maar inwoners wilden vooral gezien en gehoord worden, en ruimte krijgen om samen met zorgverleners te komen tot zorg die aansluit bij persoonlijke behoeften. En ook niet méér dan dat. Taboes over niet-behandelen moeten daarbij ook niet uit de weg worden gegaan. “We kunnen toch zelf wel bepalen wat nodig is - en wat niet nodig is?”

Burgerberaden

Burgerberaden zijn een relatief nieuwe vorm van zeggenschap. Doel is dat inwoners samen tot oplossingen komen voor een (afgebakend) complex vraagstuk. Zij krijgen mandaat om voorstellen te doen die in principe worden overgenomen. Dit mandaat komt vanuit de politiek, beleidsmakers of in het geval van Zeeland vanuit een groot samenwerkingsverband van provincie, gemeenten, verzekeraars en zorg- en welzijnsorganisaties. Op deze wijze komt Burgerberaad Zorg Zeeland in juni met mogelijke oplossingen voor de vastgelopen zorg. LOC volgt de ontwikkelingen rondom burgerberaden op de voet en verkent hoe deze manier van zeggenschap kan helpen om de visie Waardevolle zorg dichterbij te brengen.

Deze eerste dialoogbijeenkomst maakte dat mensen die in eerste instantie met vragen en zorgen, sommigen enigszins sceptisch, aan tafel schoven, na afloop trots waren over wat zij met elkaar hadden verkend. Hoopvol en enthousiast schreven zij zich in voor het vervolg. De komende tijd gaan de leden van het burgerberaad aan de slag om de thema's en oplossingen verder uit te werken. Begin juni bieden zij concrete voorstellen aan aan de Zeeuwse Zorg Coalitie, waaraan deze zich op voorhand heeft verbonden. Het verdere proces is te volgen via www.denkmeezorgzeeland.nl Op dit online platform kunnen álle Zeeuwen meedenken over de zorg in Zeeland.

Meer informatie

Op pagina 28 is het artikel over het burgerinitiatief Austerlitz Zorgt te lezen en de rol van cliëntenraden bij dit soort initiatieven. Op pagina 8 aandacht voor de ontwikkeling van het nieuwe Kwaliteitskader 'Zorg voor kwetsbare ouderen'. Zie ook het artikel van Pieter Vos over burgerberaden en cliëntenraden in Zorg & Zeggenschap nummer 1-2022

Meer informatie via: www.loc.nl/burgerberaad en www.denkmeezorgzeeland.nl.

Heb je ideeën, een goed voorbeeld, of wil je graag betrokken zijn? Stuur een mailtje naar vraagbaak@loc.nl.

Willeke Krijgheld is als adviseur verbonden aan LOC.

Wat als... we het fundamenteel anders doen?

Jeugdzorg uit de knel

Tekst: **Douwe Dronkert**

Nog steeds zijn er geen crisisoplossingen en structurele oplossingen in de jeugdbescherming. In het vorige nummer van Zorg & Zeggenschap schreven we daarom over onze actiedagen: mensen in de beweging Radicale vernieuwing jeugdzorg bundelen krachten en gaan zelf werken aan alternatieven. Hoe staat het er nu voor?

Tijdens onze ‘Wat als... actiedagen’ komt naar voren dat er heel veel anders kan in de jeugdzorg. Ouders, cliëntenraadsleden en ervaringsdeskundigen geven vooral aan: in de jeugdzorg en jeugdbescherming is nu geen aandacht voor de oorzaken die maken dat de ontwikkeling van kinderen en jongeren ernstig in de knel komt. Als we de ondersteuning van jeugd fundamenteel anders organiseren hoeven veel kinderen helemaal niet in de jeugdzorg terecht te komen. Dat

“Veel kinderen hoeven helemaal niet in de jeugdzorg terecht te komen”

betekent ook dat er meer personeel beschikbaar komt. We willen vanuit Radicale vernieuwing jeugdzorg samen met jongeren, (groot)ouders, cliëntenraadsleden - en ook met hulpverleners - bereiken dat we als samenleving de werkelijke problemen helpen oplossen. Zoals kinderen, jongeren en ouders die ervaren.

Wat als... ouders gewoon om hulp kunnen vragen?

Wat als ouders bijvoorbeeld gewoon in buurtcentra aan de koffietafel in gesprek kunnen. En daar kunnen zeggen: ‘Goh, die puber van mij is zo irritant, wat moet ik daarmee? Ik had haar gisteren bijna willen slaan.’ Of: ‘Mijn kind is zo depressief, ik weet niet meer wat ik ermee aan moet.’ Zonder dat daar meteen hulpverleners bij zijn, gewoon in gesprek met mensen

Ouders geven tijdens de actiedagen aan dat we in onze samenleving te maken hebben met een doorgeslagen focus op veiligheid.

uit de buurt. Die een luisterend oor kunnen zijn en elkaar op ideeën kunnen brengen. Ouders hebben daar behoefte aan, maar durven dat soort dingen niet meer te zeggen omdat er dan rare dingen kunnen gebeuren.

Ouders geven tijdens de actiedagen aan dat we in onze samenleving te maken hebben met een doorgeslagen focus op veiligheid. Om alle mogelijke risico's te voorkomen (Zie ook het interview met Ira Helsloot op pagina 22). Meldingen over mogelijk onveilige gezinssituaties gaan een eigen leven leiden. Er wordt ook weinig feitenonderzoek gedaan, wat leidt tot ingrijpen in gezinnen zonder feitelijke onderbouwing. Met grote schadelijke gevolgen voor kinderen, ouders, betrokken hulpverleners. En daarmee voor de samenleving als geheel. Dat voedt vervolgens het wantrouwen van ouders en kinderen ten opzichte van instanties. En dat maakt het weer moeilijker voor hen om om hulp te kunnen vragen.

Hoe omslag creëren?

Een illustratief voorbeeld hiervan dat ouders tijdens de actiedagen geven: op het consultatiebureau dingen bespreekbaar maken is nu voor een groeiende groep

ouders niet meer normaal. Daar worden namelijk checklists gebruikt die kunnen worden doorgegeven aan Veilig Thuis (advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling). Ze komen terecht bij de jeugdbescherming en leiden tot ingrepen in gezinnen. Gevolg van deze situatie is ook dat thuissituaties onnodig uit de hand kunnen lopen. Dit onderwerp gaan we dan ook verder uitwerken: wat kunnen wij met elkaar doen om een omslag te creëren?

We hebben al een heel aantal oorzaken in kaart gebracht van hoe het zover kan komen. En dat brengt ons ook op het spoor van oplossingsrichtingen. We willen vrijheid, veiligheid en het levensgeluk van kinderen en ouders voorop stellen. Dat betekent dat we moeten leren afstappen van het overnemen van zorg en ondersteuning van ouders. Onderzoek laat ook zien dat opnames en verblijf in de jeugdzorg nu vaak slecht zijn voor kinderen en ouders (*Betrek mij gewoon! Ketenbreed Leren*).

Mogelijkheden van mensen stimuleren

Mensen zijn zelf tot heel veel in staat. We kunnen hen

in onze samenleving veel meer stimuleren om hun mogelijkheden te benutten. Met oog voor hun kwetsbaarheden. Ondersteuning kan effectief zijn als mensen vanuit hun eigen waarden zelf keuzes kunnen maken. Daarvoor moet er oog zijn voor hun unieke omstandigheden. Alleen dan kan ondersteuning bijdragen aan hun vrijheid, veiligheid en levensgeluk. Dat betekent dus dat we moeten leren afstappen van standaardlijsten, risicosturing en vaste, vooropgezette normen. We moeten leren ondersteunen vanuit relaties. Gelijkwaardigheid en een ‘klik’ tussen hulpverlener en hulpontvanger, zijn voorwaarden voor goede hulp.

Wat als... iederéén gewoon om hulp kan vragen?

Ons onderzoek naar oorzaken van het vastlopen van jongeren, ouders en hulpverlening komt zo ook op de moeite die professionals zelf ervaren. Namelijk om zelf om hulp te durven vragen. Vaak is er geen tijd om met collega's te overleggen. En hulpverleners zijn opgeleid vanuit het idee dat zij de gezondheidsexpert zijn. Ze

“We moeten leren ondersteunen vanuit relaties”

krijgen niet geleerd om ondersteuning te bieden op basis van de ervaring en kennis van *kinderen en ouders*. Ook daarom is het ingewikkeld om steeds opnieuw te luisteren naar ouders en kinderen. En om op basis van wat zij zelf aangeven hen te helpen volgende stappen te zetten.

Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld directeuren, managers, beleidsmakers en leraren. Ook zij hebben vooral geleerd om *voor* anderen te bepalen hoe zij iets moeten doen - niet *met* hen. In onze samenleving hebben we geen van allen geleerd om je van je kwetsbare kant te laten zien. Of om te leren omgaan met moeilijke situaties. We leren op school nu niet ontdekken wie we zijn, wat we willen en kunnen.

Echt bij het fundament beginnen, betekent dat we elkaar van jongs af aan gaan leren hoe je mens kunt zijn, op een manier die bij jou past. Hoe je voor jezelf kunt zorgen, en voor anderen.

We denken nu na hoe we hier met elkaar en anderen verder aan kunnen bouwen. Houd www.rvjeugdzorg.nl in de gaten.

Meedoen?

- Neem contact met ons op! Via rvjeugdzorg@loc.nl of bel: 030 284 3200.
- Vertel ook op ons sociaal platform hoe het volgens jou anders kan en hoe dat beter werkt: rvjeugdzorg.nl/praat-mee

Zie ook het interview met hoogleraar besturen van veiligheid Ira Helsloot op pagina 22-25.

Douwe Dronkert organiseert betrokkenheid voor LOC.

Wat delen mensen op sociale media?

Volg onze socialemediakanalen of schrijf je in voor onze nieuwsbrief op loc.nl

“Hoe een autootje soms meer helpt dan tonnen belastinggeld”

“Met dank aan VPRO Tegenlicht voor het in beeld brengen van deze verhelderende, concrete voorbeelden. Die laten zien hoeveel méér mogelijk is met alle mensen en middelen waar we nu al over beschikken.” We houden een systeem in stand dat 10 miljard per jaar kost en waardoor honderdduizend mensen in de knel komen - zo komt naar voren in de uitzending.

Radicale vernieuwing
www.loc.nl/autootje

“Zelfwaardering is heel belangrijk”

Lange versie nu online! Geert leeft met dementie en zijn dochter ondersteunt zodat hij zoveel mogelijk zelf kan blijven doen.

Radicale vernieuwing zorg
www.loc.nl/zelfwaardering-lang

“Voortbestaan dagbesteding bedreigd, speelt dat breder?”

www.loc.nl/voortbestaan-dagbesteding

“Een derde behandelplaatsen specialistische ggz opgeheven”

Vorig jaar gaven we vanuit LOC en aangesloten cliëntenraden aan: we maken ons grote zorgen over de schadelijke en landelijke gevolgen van sluitingen. Helaas blijken die zorgen nu terecht. Waar blijven de menswaardige oplossingen?

LOC Waardevolle zorg
www.loc.nl/specialistische-ggz

Natuurlijkhebber en innovator Rutger de Graaf:

“Stimuleer welzijn ouderen door natuur in huis te halen”

Tekst: **Pien Heuts**

Geef mensen de kans om zich met de natuur te verbinden, zeker ook als ze in een zorglocatie wonen. Rutger de Graaf, adviseur innovatie bij zorgorganisatie Pennemes, maakt zich sterk voor een duurzaam zorgstelsel. “Natuur, planten, dieren, schone lucht en zonlicht zijn een basisrecht.”

Bijenkasten op het dak, vierhonderd vogelhuizen rondom de zorglocatie, vlinderhuisjes, een binnentuin en daktuin mét kippen en kleinschalige gewassen - zorgorganisatie Pennemes heeft duurzaamheid en groen hoog in het vaandel. “Daarom mogen bewoners ook hun huisdier meenemen”, vertelt Rutger de Graaf (42) die als adviseur innovatie aan Pennemes (onderdeel van Zorggroep Zaanstreek) is verbonden. “Dieren geven zo onwijs veel levendigheid, bedrijvigheid, vreugde en liefde. Het effect van knuffelen met een hond, kat of konijn is groot. Het is daarom traumatisch als je afstand moet doen van je huisdier als je in een zorglocatie komt wonen.”

Veel ouderenzorgorganisaties problematiseren het houden van huisdieren en stellen zelf een verbod op huisdieren in, weet De Graaf. Er wordt geschermd met huisregels, onveiligheid voor medebewoners en het

overlijden van het baasje. “Als het bij ons kan, kan het overal”, concludeert De Graaf. En voegt hij eraan toe: “Zeker in tijden van personeelstekorten, waarbij we meer zorg moeten verlenen met minder tijd en mensen, moet je als zorgorganisatie juist inzetten op de verbinding tussen bewoners en de natuur. Veel zorgvragen zijn verkapte aandachtsvragen. Stimuleer het welzijn van ouderen door natuur in huis te halen.”

Helend en rustgevend

De verbinding met natuur kan een grote rol spelen in het verbeteren van welzijn van ouderen, benadrukt De Graaf. Hij wijst op alle bewezen effecten die uit verschillende wetenschappelijke onderzoeken komen. “Mensen worden blijer in een natuurlijke omgeving. Natuur is rustgevend en helend. Mensen zijn beter gemutst, vertonen meer sociaal gedrag, concentreren zich beter en zijn creatiever als ze in aanraking komen met de natuur.

“Dieren geven zo onwijs veel levendigheid, bedrijvigheid, vreugde en liefde.”

Foto: Pennemes

Als al deze effecten in één pil zouden zitten, ontstond er een run op. Maar het is gewoon beschikbaar dit helende medicijn.”

Bewoners van Pennemes en mensen uit de wijk kunnen wekelijks een wandeling in de natuur maken. Via de stichting Gezond Natuurwandelen, waar Rutger de Graaf bij betrokken is, organiseren ervaren gidsen in het hele land gratis wandelingen. “Het leidt tot mooie ontmoetingen en verbinding tussen zorglocatie en wijk. De ervaring leert dat vooral ouderen meewandelen. We hebben wandelingen in verschillende snelheden, van stevige tred tot rollatorwandelingen. Die wandelingen bewijzen dat ook hier in Zaandam, één van de drukste steden van Nederland, de verbinding met de natuur gewoon mogelijk is.”

Sneetje brood

Planten, dieren, schone lucht en zonlicht zijn een basisrecht, vindt De Graaf. Ook in de zorg. “Vroeger was

“Het is toch traumatisch als je afstand moet doen van je huisdier?”

de mogelijkheid naar buiten te gaan en frisse lucht op te snuiven en zonlicht te voelen in een verpleeghuis of andere woonvorm voor ouderen wellicht de kers op de taart. Maar ik vergelijk dat recht met een sneetje brood. Het is een basisvoorwaarde voor onze gezondheid en ons welbevinden. Ook mensen met dementie hebben die basisbehoefte. Die kun je niet afschepen met een binnenruimte waar de lucht veel minder schoon is dan buiten.”

Volgens De Graaf doen we ouderen soms te kort, omdat in de zorg de neiging risico's te accepteren sterk afneemt. “Medewerker, familie en naasten van cliënten zijn soms bang voor eventuele gevolgen. Die angst is enerzijds begrijpelijk, want wat als er iets met een cliënt gebeurt buiten? Maar er is zoveel angst. Daarom leggen we onszelf nóg meer regels en protocollen op. De keuze is: óf een vervelend verhaal in de media vermijden óf de langdurige zorg zodanig inrichten dat het een fijne, waardevolle leefomgeving is. Gaan wij hier alle bijen wegdoen, als iemand per ongeluk gestoken wordt? Of als een hond een bewoner bijt? Je kunt niet alles voorkomen.”

Radicaal veranderen

De drijfveer van Rutger de Graaf laat zich niet moeilijk

raden. “Ik wil meewerken aan een wereld die duurzaam is. Een wereld waar we nog lang van kunnen blijven genieten.” Hoe? “Ik heb het antwoord niet, maar probeer wel een steentje bij te dragen aan mogelijke oplossingen.” De zorg moet radicaal veranderen, vindt De Graaf. Niet alleen op het gebied van welzijn, maar zeker ook als het om duurzaamheid gaat. “Een duurzaam gezondheidsstelsel moet ook goed zijn voor de wereld, voor de planeet, voor mens en dier. Niet alleen mensen repareren en zo lang mogelijk laten leven, maar ook zorgen dat al het andere wat leeft dat duurzaam kan doen. Als zorgmedewerkers hebben we de plicht de wereld om ons heen gezond te maken.”

Zorgorganisatie Pennemes en fusiepartner Mennistenerf zijn actief in het initiëren van projecten met een groene insteek. Zo worden de zwaluwen die het in de wijk moeilijk hebben opgevangen. Ook wordt een bijdrage

“Als zorg hebben we de plicht de wereld om ons heen gezond te maken”

geleverd aan groei van de bijenpopulatie. En worden voedselresten omgezet in compost en gas. Bovendien is het streven voedsel zoveel mogelijk lokaal en biologisch bij de boer in te kopen en pakketjes per fiets te laten bezorgen. En planten, zowel binnen als buiten, moeten vrij van insecticiden zijn geteeld. De Graaf: “De bedoeling van alle projecten hier op locatie en in de wijk is dat we van elkaar kunnen leren. Dat niet elke zorgorganisatie het wiel hoeft uit te vinden. Samen kunnen we de noodzakelijke transitie verder brengen.”

Clëntenraden en duurzaamheid

Vraag als cliëntenraad of de zorgorganisatie meedoet aan de Green Deal Duurzame Zorg (www.loc.nl/greendeal). En zo niet, waarom dan niet? Kijk wat de organisatie doet op het gebied van een gezonde leefomgeving, CO2-reductie, afvalreductie en lokaal inkopen. Check ook of/waarom huisdieren niet welkom zijn, terwijl dit wettelijk niet is verboden.

De bewezen effecten zijn terug te vinden in deze online klikbare infographic:

www.pennemes.nl/natuur-is-gezond

Meer informatie gratis wekelijkse wandelingen:

www.gezondnatuurwandelen.nl

Foto's: Pennemes

“Mensen worden blijer in een natuurlijke omgeving. Natuur is rustgevend en helend.”

Radicale vernieuwers bij elkaar op bezoek

“Naar elkaar omkijken is de essentie”

Tekst: **Pien Heuts**

Tijdens de Week van de Radicale vernieuwing, afgelopen november, ontmoetten en inspireerden deelnemers van de verschillende vernieuwingsbewegingen elkaar. Woonzorgboerderij de Reigershoeve, waar mensen met dementie wonen, en de op vooral jongeren gerichte woonleergemeenschap Het Dagelijks Bestaan blijken veel raakvlakken te hebben. Begin dit jaar zochten ze elkaar op.

In de gemeenschappelijke ruimte van woonleergemeenschap Het Dagelijks Bestaan druppelen steeds meer Zutphenaren binnen. Deze middag is de aftrap van de Zutpense Zetjes, een campagne die inwoners van de gemeente oproept naar elkaar om te kijken. En via eenvoudige initiatieven elkaar te helpen. “Een Zetje kan heel klein zijn”, opent locoburgemeester Eva Boswinkel de bijeenkomst als iedereen zit. “Even aanbellen bij de

buurman en vragen of je een boodschap voor hem mee kunt nemen. Spontaan even het glas naar de glasbak brengen voor een vriendin die last heeft van haar rug.” Dagelijks Bestaan-bewoner Jip over haar Zetje: “Voor mijn oma is het lastig om hier soep te komen eten. Mijn Zetje is dat de soep nu door Het Dagelijks Bestaan bij haar thuis wordt gebracht.”

Betrekken omgeving

Het Dagelijks Bestaan is stevig geworteld in de Zutphense gemeenschap. Via allerlei initiatieven, zoals het aanbieden van gratis soep en het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten is de woon-, leer- en ervaringsplek voor jongeren op weg naar zelfstandigheid nauw vervlochten met de omgeving. Het centrale gebouw ‘De ontharding’ is een communityplaats waar iedereen welkom is. Zorgboerderij de Reigershoeve

“Pas als je weer energie en zelfvertrouwen hebt, kun je dingen in de ogen kijken die niet lekker lopen”

vormt weliswaar een sterke sociale leefgemeenschap met bewoners, vrijwilligers, medewerkers en naasten, maar zou graag méér wil betekenen voor de omgeving. Eind januari gingen bestuurders Bernadette Willemse en Dienneke Smit van de Reigershoeve daarom op bezoek bij Het Dagelijks Bestaan waar oud-directeur en huidig ambassadeur Ingrid Rebel bevlogen vertelde over haar kijk op 'zorg'.

“Het huidige zorgsysteem is vaak veel te probleemgericht”, weet Ingrid, tevens coördinator Radicale vernieuwing jeugdzorg. “Daardoor groeien problemen eerder dan ze afnemen. Wij hebben het omgedraaid. We helpen jongeren die voor het dagprogramma komen of hier beschermd wonen eerst sterk te worden. Pas als je weer energie en zelfvertrouwen hebt, kun je dingen in de ogen kijken die niet lekker lopen. We stimuleren jongeren in wat ze wél kunnen. In beweging komen; daar gaat het om. Dat kan via kunst, lichaamswerk, klussen, in de tuin werken, koken, sporten.”

Leven van alledag

Op het terrein van het oude waterwingebied groeit een groene woon-, leer- en ervaringsplek steeds meer uit tot een hechte gemeenschap. De dertien jongeren tussen de 18 en 27 jaar die er beschermd wonen, leven

er samen met dertien gezinnen, gepensioneerden en alleenstaanden. Jongeren vanaf 14 jaar kunnen een dagprogramma volgen. “We leven het leven van alledag”, vertelt Ingrid. “We hechten daarbij veel waarde aan het samen beleven van alledaagse dingen zoals koken, eten, werken, leren of koffiedrinken. We werken niet met concrete doelstellingen, maar themagewijs. Een kopje theedrinken met de buurman is bijvoorbeeld onderdeel van een thema als sociale omgang. Naar elkaar omkijken is de essentie. De meeste jongeren die hier (vaak vanuit een instelling) beschermd komen wonen zijn net als leeftijdsgenoten van achttien nog niet toe aan zelfstandig wonen. Na een paar jaar zijn ze zover om de stap naar een opstapwoning van de gemeente te maken.”

Uitslapen en zachtgekookt ei

Bij De Reigershoeve (in 2013 opgericht door vader en dochter Smit) staan Bernadette Willemse en Dienneke Smit aan het roer van een zorgboerderij die plaats biedt aan 27 mensen met dementie die intensieve zorg nodig hebben. Ze wonen kleinschalig in vier groepswoningen te midden van een landelijke omgeving met een dierenweide, een moestuin, een atelier en café. Behoeften en gewoonten zijn het uitgangspunt van de zorg. Het

Foto: Maartje Kuperus

Bij Het Dagelijks Bestaan wordt veel waarde gehecht aan het samen beleven van alledaagse dingen zoals koken, eten, werken, leren of koffiedrinken.

Foto's: Maartje Kuperus

is immers het huis waar mensen de rest van hun leven zullen wonen. Dieneke: “Het is belangrijk dat mensen zich thuis voelen en zoveel mogelijk hun eigen levensstijl kunnen voortzetten. Uitslapen, een zachtgekookt ei, 's avonds een borrel - ook mensen met dementie zijn gehecht aan hun gewoonten. Huisdieren zijn welkom, als medebewoners geen bezwaar hebben. Personeel, bewoners en familie proberen samen de zorg zo goed mogelijk aan te laten sluiten.”

“Het scheelt dat we niet uit die systeemwereld van de zorg komen”

De omgeving is ook bij de Reigershoeve zeer welkom. Er is een ontmoetingsplaats met hobbyclub en praat-huis waar mensen met dementie die thuis wonen mee kunnen doen aan dagbesteding. Bernadette: “We bieden zinvolle activiteiten aan waar mensen eigenwaarde uit halen. Denk aan het voeren en verzorgen van de kleine boerderijdieren, het schoffelen en wieden in de tuin, het plukken en verwerken van de verbouwde groenten, het doen van creatieve activiteiten zoals keramiek of schilderen in het atelier, lekker borrelen, dansen en oude platen draaien in het café, of koken in de woonkeuken. We gaan ook regelmatig op pad met onze Reigershoeve-

bus. En we besteden veel aandacht aan mantelzorgers. Zo is zelfhulpgroep De Reiger gestart waar partners hun ervaringen met elkaar kunnen delen.”

Waardevol leven

Wat Het Dagelijks Bestaan en de Reigershoeve gemeen hebben is dat ze gewoon begonnen zijn. Een can do-mentaliteit, zo omschrijft Dieneke. “Het scheelt dat we niet uit die systeemwereld van de zorg komen.” Ingrid: “Het belangrijkste zijn goede relationele contacten met in ons geval de gemeente. Als we niet aan regels voldoen, geldt wat ons betreft: pas toe of leg uit. Het is zichtbaar dat jongeren en ouderen hier met plezier waardevol samen leven.” Bernadette: “Ik ken genoeg zorgorganisaties die keurig aan alle regels voldoen, terwijl je daar voor geen goud zou willen wonen. Wij willen bijvoorbeeld niet aan certificeren meedoen. Het kost duizenden euro's en staat haaks op onze visie. Dieneke en haar vader hebben vanaf de start van de Reigershoeve het zorgkantoor hun bezwaren laten weten. Hierdoor ontstond ruimte het anders te doen, terwijl het officieel nog verplicht is.” Ingrid: “Het gaat erom dat je mensen een waardevol leven biedt.”

In het volgende nummer van Zorg & Zeggenschap een impressie van het tegenbezoek van Het Dagelijks Bestaan aan de Reigershoeve. Meer informatie: www.radicalevernieuwing.nl/ en www.rvjeugd zorg.nl/

LOC-Bouwpool staat cliëntenraden bij tijdens ver- en nieuwbouw

“Zorg dat je vroegtijdig betrokken wordt”

Tekst: **Xandra van der Kruk-Ras**

De LOC-Bouwpool adviseert cliëntenraden en denkt met de raad mee wanneer de zorgorganisatie een locatie wil verbouwen of er nieuwbouw wordt gepland. De bouwpool bestaat uit vrijwilligers. Cliëntenraadslid Ellen Kopinsky vertelt over haar ervaringen met de bouwpool. “De expertise die de bouwpool inbrengt is heel waardevol.”

Kunt u zichzelf kort voorstellen?

“Ik ben Ellen Kopinsky, vicevoorzitter van de cliëntenraad van Zorggroep Amsterdam Oost (ZGAO). Vier jaar geleden ben ik lid geworden van de cliëntenraad van ZGAO. Mede door mijn achtergrond en ervaring met bouwprojecten heeft de organisatie mij, samen met een ander cliëntenraadslid, gevraagd de cliëntenraad te vertegenwoordigen in de bouwpool-adviesgroep van ZGAO.”

Waarom zocht de cliëntenraad contact met de LOC-Bouwpool?

“In 2019 werd bekend dat een van de locaties van ZGAO (Flevohuis) gerenoveerd zou worden. De voorzitter van de cliëntenraad heeft toen contact gezocht met de bouwpool: om zo naast de expertise die de cliëntenraad zelf in huis heeft, ook de deskundigheid vanuit de LOC-Bouwpool te betrekken. Inmiddels is het Flevohuis gerenoveerd. Sinds 2020 is aan het bouwoverleg de

nieuwbouw en tijdelijke huisvesting van de locatie Open Hof toegevoegd.”

Hoe verliep/verloopt het contact met de bouwpool?

“Dat verloopt goed. Vanuit de bouwpool worden we ondersteund door LOC-vrijwilliger Henk Neep. Hij helpt en adviseert ons deskundig tijdens de bouwpool-bijeenkomsten. Onze bouwpool-adviesgroep maakt deel uit van de projectorganisatie van ZGAO en bestaat uit de projectleider van ActiZ, medewerkers vanuit de organisatie, twee leden vanuit de cliëntenraad en Henk

“Cliëntenraden hebben adviesrecht als het om verbouwing of nieuwbouw gaat”

Leden van de LOC-Bouwpool komen bij veel verschillende zorginstellingen en nemen goede voorbeelden uit de praktijk mee.

Neep van LOC. We hebben tweemaandelijks overleg. In deze bijeenkomsten wordt er in een goede sfeer en op constructieve wijze samengewerkt. Henk heeft veel ervaring vanuit zijn werkzame leven; hij had een eigen ingenieurs-bureau. Die ervaring brengt hij in. Zo heeft hij bijvoorbeeld advies gegeven met betrekking tot de ventilatie. Daarnaast komt hij, als lid van de LOC-Bouwpool, bij veel verschillende zorginstellingen en draagt hij veel goede voorbeelden vanuit andere praktijksituaties aan.”

Kunt u voorbeelden geven van adviezen van de bouwpool die voor cliënten/cliëntenraad van meerwaarde en waardevol waren?

“Neem bijvoorbeeld de dimbare verlichting in de kamers van de cliënten. Of het voorzien van openslaande ramen in de kamers van stangen zodat de ramen vooral in de zomer veilig kunnen worden opengezet. Daardoor zijn ventilatie en frisse lucht beter geregeld. Ook zijn er zonwering en valschermen die het uitzicht naar buiten niet beperken.”

Heeft u tips voor cliëntenraden die te maken krijgen met een verbouwing/ nieuwbouw/renovatie van een locatie?

“De cliëntenraad heeft vanuit de Wmcz 2018 bepaalde rechten waar het gaat om verbouwing/nieuwbouw of renovatie van een locatie waar cliënten langdurig verblijven. Het is van belang dat je als cliëntenraad vroegtijdig betrokken wordt in het proces en ook betrokken

Contact met LOC-Bouwpool?

De bouwpool bestaat momenteel uit zeven leden met een bouwkundige achtergrond. Zij adviseren cliëntenraden in ver- en nieuwbouwtrajecten en installatie van technische installaties. Omdat dit vaak complexe onderwerpen zijn én omdat cliëntenraden adviesrecht hebben op dit onderwerp, kunnen adviseurs van de bouwpool van grote waarde zijn. Wil je als cliëntenraad gebruik maken van de expertise van de bouwpool, neem contact op met de Vraagbaak via vraagbaak@loc.nl of 030 284320 voor meer informatie. www.clientenraad.nl

blijft. Binnen ZGAO hebben we daartoe een commissie. Zorg dat je als cliëntenraad ook in een commissie zit die de verbouwing (of nieuwbouw/renovatie) voorbereidt. Probeer mensen vanuit de cliëntenraad in die commissie te krijgen die bijvoorbeeld een bouwkundige achtergrond hebben. Daarnaast is het van belang om ondersteuning te vragen van de LOC-Bouwpool. Dit als aanvulling op de inbreng van de cliëntenraad. De raad weet immers wat er speelt binnen een locatie; de bouwpool kan daarop inspelen vanuit de eigen expertise.”

Xandra van der Kruk-Ras is als trainer en adviseur verbonden aan LOC.

“Blijven praten en mensen meenemen”

Ruim 1300 cliëntenraden in zorg en welzijn behartigen de belangen van mensen die zorg nodig hebben. LOC ondersteunt hen daarbij met trainingen, cursussen, adviezen, netwerkbijeenkomsten en allerlei andere diensten. In de rubriek Cliënt & raad vertellen cliëntenraadsleden over hun werk, onderliggende motivaties en de wederzijdse versterking met LOC. Aan het woord: **Gerdie Dorpmans (77)**, cliëntenraadslid van verpleeghuis Mariënborg.

Verpleeghuis Mariënborg ligt in Soest en hoort bij Beweging 3.0 in de regio Eemland. Het verpleeghuis heeft 75 nieuwe appartementen en biedt zorg aan mensen met zwaar lichamelijke zorgvragen en aan mensen met dementie. De appartementen zijn verdeeld in zeven woongroepen met alle een gemeenschappelijke huiskamer. Het gebouw ligt in een groene omgeving.

Een afgeschermd tuin is voor alle bewoners toegankelijk.

Hoezo ben je een buitenbeentje in de cliëntenraad?

“Ik woon in een van de seniorencomplexen op dit mooie groene terrein. Ik was actief als vrijwilliger bij Mariënborg toen het nog een verzorgingshuis was. Als voorzitter van de huurdersvereniging van de seniorenwoningen wilde

“Risico omarmen voor betere kwaliteit van leven”

ik meer weten over het leven in Mariënborg en of we konden samenwerken. Zo werd ik ontdekt en bij de cliëntenraad gevraagd. Inmiddels ben ik zeven jaar cliëntenraadslid. Mijn portefeuille bestaat uit zorg, verpleging, groenbeheer en het terrein. Ik mag me ook ambassadeur noemen van het Natuurcollege. Een college dat jarenlang een zeer weerbarstige samenwerking is aangegaan voor relatieherstel tussen mens en natuur.”

Wat hebben de cliëntenraad en natuur met elkaar te maken?

“Ik wilde graag dat ook de cliëntenraad groen en bomen belangrijk vindt. Het is bewezen dat een groene leefomgeving mensen helpt om gezond te blijven. Inmiddels ziet iedereen de betekenis en meerwaarde ervan dat mensen kunnen wandelen tussen de prachtige monumentale bomen in het omliggende park.”

Aan welk onderwerp werk je in de cliëntenraad?

“Ik richt me op het taboe doorbreken dat rust op het onderwerp intimiteit en seksualiteit. Zorgmedewerkers en kinderen van mensen met dementie hebben vaak moeite met deze onderwerpen. Mensen met dementie hebben evengoed ‘huidhonger’. Sommige mensen die hier wonen hebben nog een partner. Er ontstaan ook nieuwe relaties in het verpleeghuis. Privacy is heel belangrijk. Bij de teammanager heb ik de vraag neergelegd hoe het verpleeghuis daarmee omgaat. Mijn inzet is dat elke kamer een tweepersoonsbed krijgt en de mogelijkheid om niet-storen aan te geven. En dan bedoel ik ook echt, niet storen.”

Hoe weet je als cliëntenraad wat er speelt?

“De cliëntenraad organiseert regelmatig mantelzorgavonden om contact te houden met de achterban. We vragen naar wensen en behoeften van mantelzorgers. Het is een goede manier om je als cliëntenraad zichtbaar te maken en om met mensen in gesprek te raken en te kijken of ze in de cliëntenraad willen. Verder hebben we als cliën-

tenraad en met de raad van bestuur een lokaal netwerk opgebouwd. We zijn ons bewust van gedeelde belangen met bijvoorbeeld gemeenten en wooncorporaties. We willen met hen samenwerken aan vooruitgang.”

Wat betekent voor jou vooruitgang?

“We horen bij Beweging 3.0 en richten ons op vernieuwing. Dat vind ik leuk werken. We hebben leefcirkels in plaats van gesloten afdelingen. We willen een levende omgeving voor mensen. Geen plastic bloemen omdat een cliënt niet met echte bloemen kan omgaan. We vinden als cliëntenraad de langdurende zorg te vaak risicomin. Waardoor de kwaliteit van leven afneemt. Terwijl door risico omarmen de kwaliteit van leven toeneemt en je zolang mogelijk mee kan blijven doen.”

Wat wil je aan andere cliëntenraden meegeven?

“Voor mij is het geheim de dialoog. Met elkaar blijven praten. Ook als het schuurt, gewoon doorgaan en met elkaar blijven praten. Zo kun je mensen meenemen die willen vasthouden aan wat geweest is en zorgen dat ze meegaan met vernieuwing en elkaar enthousiast maken.”

Hoe is de samenwerking met LOC?

“De activiteiten van LOC vind ik inspirerend. Ik ga graag naar de landelijke dag voor cliëntenraden om daar van elkaar te leren. Het geeft me bevestiging of ik op de goede weg zit of niet. Ik was ook deelnemer bij de online bijeenkomsten over het nieuwe kwaliteitskader voor ouderen. Ik vond het heel interessant om vanuit meerdere invalshoeken te horen wat andere deelnemers belangrijk vinden. Het is een avontuur dat je zo met elkaar aangaat.”

Zie ook het artikel op pagina 8 over de ontwikkeling van het nieuwe Kwaliteitskader ‘Zorg voor kwetsbare ouderen’ en het interview met Rutger de Graaf over het belang van de verbinding tussen mens en natuur op pagina 38.

Mariëlle Cuijpers is als belangenbehartiger verbonden aan LOC.

 Tekst: **Mariëlle Cuijpers**

Deze rubriek behandelt veelgestelde vragen aan de LOC-Vraagbaak

Instemmen of niet?

Niet altijd lukt het cliëntenraden tijdig voor of tegen een voorgenomen instemmingsplichtig besluit te stemmen. Gewoon omdat je er nog niet uit bent of omdat er nog bezwaren zijn. Wat doe je in zo'n situatie?

Tekst: **Theo van Ooi**

Ruth Irik is eerste aanspreekpunt voor de Vraagbaak.

Meer informatie

www.clientenraad.nl

U kunt ook contact opnemen met de Vraagbaak LOC. Deze is iedere werkdag tijdens kantooruren te bereiken op: 030-2843200 of via vraagbaak@loc.nl

Wat betekent instemming?

De Wmcz 2018 geeft de cliëntenraad recht op instemming op voorgenomen beleid. Over welke onderwerpen dat gaat ligt vast in de wet. Simpel gezegd gaat het om zaken die het leven en perspectief van cliënten in zorg direct raken (artikel 8 Wmcz 2018). De instelling kan een instemmingsplichtig besluit niet uitvoeren voordat de cliëntenraad zijn instemming heeft gegeven. Instemmen betekent dat de cliëntenraad het (voorgenomen) beleidsbesluit onderschrijft. Dat hij met de inhoud als geheel akkoord is.

Welke mogelijkheden heb je?

De cliëntenraad stemt wél/niet in met een voorstel; je bent het eens óf niet eens. Een beetje instemmen kan dus niet. En als je er nog niet uit bent? Dan moet je in actie komen. In de medezeggenschapsregeling staan de procedure-afspraken (zie LOC-brochure Basisinformatie medezeggenschap). Om in te stemmen moet de raad volledig geïnformeerd zijn én het complete besluit kennen. De raad heeft altijd recht op overleg over het voorstel. Ook als dat omwille van de inhoud meerdere keren moet. Als de cliëntenraad twijfelt, bezwaren heeft bij (delen van) het voorstel, moet hij dat kenbaar maken - bij voorkeur schriftelijk. Dat kan vooraf of als vervolg op een bespreking. Normaalgesproken volgt dan overleg over de vragen of opmerkingen. Na dit gesprek neemt de cliëntenraad zijn besluit: kan hij wel of niet instemmen?

Wanneer niet instemmen?

De cliëntenraad is bijvoorbeeld akkoord met het globale plan, maar er zijn delen die niet duidelijk zijn of uit cliëntperspectief niet acceptabel. Een voorbeeld: door tekort aan personeel wordt de lokale receptie niet bemenst. Veiligheid van bewoners die dwalen (in de war zijn) komt in het geding. Het besluit heeft niet alleen invloed op veiligheid, maar ook op toegankelijkheid en gastvrijheid. De cliëntenraad kan daarmee niet instemmen. Niet het grote plan (maatregelen om krapte aan te pakken) is het knelpunt, maar de uitwerking ervan. Vragen die gesteld kunnen worden: zijn er alternatieven overwogen? Heeft de raad nog eigen suggesties? En waarom juist deze keuze? LOC hoort vaker dat cliëntenraden

instemmen onder voorwaarde dat vragen bevredigend worden beantwoord. Zo geeft de raad regie over instemming uit handen. Duidelijker is *niet* in te stemmen - hoe klein het bezwaar ook is - en weer in gesprek te gaan.

Is het cliëntbelang altijd leidend?

LOC ziet dat soms druk op de raad wordt uitgeoefend wat tot onzekerheid leidt. Is niet instemmen dat waard, vraagt de raad zich af. Of bij twijfel: leidt wachten tot alles duidelijk is naar het doel (goede zorg)? Is onze relatie met de instelling leidend of de inhoud van het besluit?

Hoe verantwoord je je als raad?

De cliëntenraad kijkt uit cliëntperspectief. Algemeen

belang hoort ook in dat beeld. Bij (nog) niet instemmen neemt de raad zijn verantwoordelijkheid als belangenbehartiger van cliënten. De cliëntenraad hoeft alleen aan de achterban de redenen toe te lichten waarom hij wel of niet met een besluit instemt. Niet instemmen met een voorstel leidt soms breder tot onvrede. Wanneer een besluit van algemeen belang (van overheidswege) toch noodzakelijk is, is het de taak van de bestuurder dat besluit toe te lichten/uit te leggen aan cliënten en vertegenwoordigers.

Meer informatie:
www.loc.nl/basisinfo

Theo van Ooi is als trainer en adviseur verbonden aan LOC.

blog vlog

Allerlei mensen uit het LOC-netwerk plaatsen regelmatig hun ervaringen, kennis of vragen op het platform loc.nl. Via tekst, beeld en filmpjes. Het LOC-platform is een ontmoetingsplek om uit te wisselen over (mede) zeggenschap en waardevolle zorg.

Kijk ook op clientenraad.nl/praat-mee.

Lef! Voor vroegtijdig en onafhankelijk cliëntperspectief

“Cliëntenraden ervaren dat zij overvraagd worden. Het risico is dat je meegesleurd wordt in het systeem, de structuren en het daarbij behorende papierwerk van de organisatie. Maar we moeten ons als medezeggenschap ook vasthouden aan het cliëntperspectief. Medezeggenschap gaat niet over controle of wantrouwen. Het gaat om mensen, om ervaringen.” **Lees verder op: www.loc.nl/het-lef**

Open deuren bij dementie geen doel op zich

“Organisaties binnen de beweging Radicale vernieuwing zorg delen al langer ervaringen op het gebied van vrijheid voor mensen met dementie. Het openen van deuren van het verpleeghuis is geen doel op zich. Het gaat om waardevol leven. Als dat voor iemand gelijk staat aan vrijheid, dan wil je dat met elkaar mogelijk maken.” Een blog over mogelijkheden, praktijkvoorbeelden en opstarten van maatschappelijke dialoog: **www.loc.nl/geen-doel-op-zich**

Nieuw in de cliëntenraad

LOC ondersteunt cliëntenraden bij hun medezeggenschapstaak. LOC, cliëntenraadsleden, ondersteuners en andere betrokkenen bij medezeggenschap plaatsen op het platform www.clientenraad.nl veel praktische informatie. Ook LOC-professionals delen er tips.

Dit keer tips en handige hulpmiddelen op het platform van LOC-professionals voor nieuwe mensen in de cliëntenraad.

Zo is er op clientenraad.nl te lezen:

“Ben je nieuw in de cliëntenraad of verwelkom je als cliëntenraad nieuwe leden? Het is goed om er oog voor te hebben dat in het begin veel op nieuwe raadsleden af kan komen.

Nieuwe gezichten, nieuwe begrippen en een rol waar je in moet groeien. Het vraagt tijd om verbanden te gaan zien en te weten wanneer je actief moet worden als raad, of wanneer je je bijvoorbeeld goed moet (laten) informeren. LOC helpt cliëntenraden en andere medezeg-

genschapsorganen om hun werk zo goed mogelijk te doen. Met als doel het leven van mensen die zorg nodig hebben te verbeteren. Speciaal voor nieuwe cliëntenraadsleden hebben we een aantal hulpmiddelen.”

Zoals een handzaam boekje met tien tips voor starters in de cliëntenraad. Cliëntenraden die lid zijn van LOC kunnen het boekje ook in gedrukte versie opvragen.

Maar je vindt er ook een ‘explainer’, een video van zes minuten met animaties, waarin een LOC-adviseur uitlegt waar je mee te maken krijgt als je lid wordt van een cliëntenraad. Hoe vind je je weg in de wondere wereld van medezeggenschap? Deze video is alleen voor LOC-leden. Daarnaast vind je op het online platform informatie over de maandelijkse cursus ‘Welkom in de cliëntenraad’. En bijvoorbeeld een inspiratievideo ‘Medezeggenschap doe je samen’.

Kijk op: www.loc.nl/nieuw-in-cr

 Tekst: **Douwe Dronkert**

Colofon

Hoofd/eindredacteur

Pien Heuts

Medewerkers aan dit nummer

Mariëlle Cuijpers, Friso van Doesburg, Douwe Dronkert, Willeke Krijgsheld, Xandra van der Kruk-Ras, Marthijn Laterveer, Theo van Ooi en Thom van Woerkom.

Foto's/Illustraties

iStock, Maartje Kuperus, Wim Oerlemans, Pennemes.

Leden/abonneeadministratie

LOC: Hof van Transwijk 2
3526 XB Utrecht
Tel: 030-2843200
E-mail: abonnees@loc.nl

Basisontwerp

Firm

Vormgeving

RAAK Grafisch Ontwerp, Utrecht

Druk

AltijdDrukWerk

Z&Z in gesproken vorm

abonnees@loc.nl of
030-2843200

Overname artikelen

Iedereen is van harte uitgenodigd artikelen, met bronvermelding, te gebruiken of te verspreiden.

Zorg & Zeggenschap is een kwartaaluitgave van LOC Waardevolle zorg en wordt gratis in tweevoud toegestuurd aan alle bij LOC aangesloten cliëntenraden, de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden (CBB) en EBSCO Information Services. Een (extra) abonnement is mogelijk voor 50 euro per jaar.

Kijk ook eens op www.loc.nl/tijdschrift

LOC Agenda

Voorjaar 2023

Regionale bijeenkomsten cliëntenraden

Uitwisseling over actuele thema's zorgt voor verbinding en geeft verdieping aan het werk als cliëntenraadslid. Precies de reden waarom cliëntenraadsleden de regionale netwerken zo ontzettend waarderen.

Meer informatie: www.clientenraad.nl/bijeenkomsten

12 apr., 8 jun., 14 sep., 28 nov.

Training samenwerken cliëntenraad

Vaak hebben cliëntenraden het gevoel dat hun cliëntenraad niet zo effectief is en niet een geheel vormt. Met elkaar tijd maken voor het thema samenwerken is belangrijk. LOC ontwikkelde de training 'Samenwerken in de cliëntenraad'.

Meer informatie: www.clientenraad.nl/bijeenkomsten

Maandelijks 2023

Sparren met cliëntenraden en LOC-adviseur

Tijdens de maandelijkse online sparsessies kun je met een LOC-adviseur en met andere deelnemers van gedachten wisselen, vragen stellen, een casus inbrengen, voorbeelden ophalen en zorgen delen over een actueel thema. Je kunt ook gewoon luisteren en leren van anderen.

Meer informatie: www.clientenraad.nl/bijeenkomsten

Voor meer bijeenkomsten en cursusaanbod op maat: www.loc.nl/bijeenkomsten

LOC is een netwerk van mensen die betrokken zijn bij de zorg. We willen dat elk mens een waardevol leven kan leiden. Ook als die zorg nodig heeft.

We hebben dat verwoord in een visie:

'waardevolle zorg'. Die vind je op www.loc.nl, net als de mogelijkheden om je aan LOC te verbinden. **Zo kun je bijvoorbeeld lid, vriend, ambassadeur of vrijwilliger worden.**

www.loc.nl